

Vesilahden kirkonkylän raitti

- rakentamistapaohjeet miljöösuojelun välineenä

Hanna Ohtola
Diplomityö
Tarkastaja: professori Staffan Lodenius
5/2010

TAMPEREEN TEKNILLINEN YLIOPISTO

Arkkitehtuurin laitos

Hanna Ohtola

Vesilahden kirkonkylän raitti

- rakentamistapaohjeet miljöösuojelun välineenä

Diplomityö

Tarkastaja: professori Staffan Lodenius

5/2010

Tiivistelmä

TAMPEREEN TEKNILLINEN YLIOPISTO

Arkkitehtuurin laitos

Ohtola, Hanna: Vesilahden kirkonkylän raitti – rakentamistapaohjeet miljöösuojelun välineenä

Diplomityö, 63 sivua

Toukokuu 2010

Tarjastaja: professori Staffan Lodenius

Vesilahti on kohtalaisen tyypillinen kasvukeskuksen läheisyydessä sijaitseva kasvava pieni kunta. Rakentamispaineet ovat kovat ja tonttipulaa on pyritty ratkaisemaan kaavoittamalla uusia asuinalueita vanhan kuntakeskuksen kupeeseen. Samaan aikaan kirkonkylän keskeisimmälle alueelle, vanhaan raittimiljööseen, kohdistuu myös rakentamispaineita. Siellä täällä raitin varrella on uudisrakentaminen ajankohtaista, mutta uusi rakentamistapa ei useimmiten istu vanhaan miljööseen.

Vesilahden kirkonkylän historia ulottuu satojen vuosien taakse. Raitin linjaus, samoin kuin kirkonkylän tonttien rajat ovat vanhaa perua. Raitin varrella on paljon vanhaa ja arvokasta rakennuskantaa. Vain osa rakennuksista on kaavalla suojeltu. Suuri osa kirkonkylän asemakaavoista on suojelunäkökuilmasta vanhentuneita.

Tämän työn ensimmäinen tavoite on Vesilahden kirkonkylän miljöön suojelu. Miljöön osia ovat paitsi rakennukset, kadut, kasvillisuus ja maisema, kuuluu siihen vielä paikan henki ja tunnelma. Miten suojellaan henkeä ja tunnelmaa alueella, jota täydennetään uudisrakennuksilla koko ajan?

Toinen tämän työn tavoite on käydä läpi rakentamisen ohjaamisen hierarkiaa miljöösuojelun näkökuilmasta ja selvittää valitun suunnittelutyökalun - rakentamistapaohjeiden - roolia rakentamisen ohjaamisen välineenä. Rakentamisen ohjaamisen hierarkiassa ylinnä on maankäyttö- ja rakennuslaki. Kaavajärjestelmä on kolmiportainen; yleispiirteis on maakuntakaava, siitä tarkempi on yleiskaava ja maankäyttöä sekä rakentamista tarkimmin ohjaa asemakaava. Kaavoituksen lisäksi maankäyttöä ja rakentamista ohjataan rakennusjärjestyksellä, lupajärjestelmillä, erilaisilla erityissuunnitelmilla ja rakentamistapaohjeilla.

Rakentamistapaohjeiden muoto voi olla varsin vapaa, usein monisanaisempi ja kuvitettu, toisin kuin muiden ohjaamishierarkian välineiden muoto. Juuri muodon vapaus antaa ohjeistuksille mahdollisuuden taipua hienovaraisemman ohjauksen välineeksi.

Laadittujen rakentamistapaohjeiden tavoite on sopeuttaa uudisrakentaminen vanhaan raittimiljööseen ja näin säilyttää paikan henki ja tunnelma tuleville sukupolville. Ohjeet jakaantuvat neljän otsikon alle, joita ovat: paikka, rakennus, yksityiskohdat ja piha. Lisäksi ohjeissa annetaan vinkkejä korjausrakentajalle ja otetaan kantaa rakennusten purkamiseen.

Abstract

TAMPERE UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

School of Architecture

Ohtola, Hanna: Vesilahti main road – building instructions as a milieu conservation tool

Master's thesis, 63 pages

May 2010

Advisor: professor Staffan Lodenius

Vesilahti is moderately typical small municipality located near growth center. Pressure for construction is high and shortage of building lots is attempted to resolve by planning new residential areas near the old municipality center. At the same time, the municipality's most central area, the old milieu, is under pressure of new construction. Here and there along the main road new houses are built, but the new construction method does not usually fit in the old milieu.

The history of Vesilahti goes back hundreds of years. The alignment of the main road, as well as the boundaries of the building lots are very old. Along the main road there are many old and valuable buildings. Only few of the buildings are protected by the town plan. A large part of the town plans of Vesilahti are out of date in the perspective of conservation.

The first objective of the thesis is the conservation of the milieu of Vesilahti main road. Milieu is not only buildings, streets, vegetation and landscape; it contains also the spirit and the atmosphere of the place. How to conserve the spirit and the atmosphere of the region, which is constantly complemented by new buildings?

Another objective of the thesis is to review the hierarchy of urban planning from the milieu conservation's point of view and to clarify the role of the selected design tool - building instructions. At the top of the hierarchy is the Land Use and Building Act. Urban planning system is a three step system; there are a county plan, a general plan and a more detailed town plan. In addition, land use and construction are controlled by licensing systems, a range of specific plans and building instructions.

The form of building instructions can be very free, often prosaic and illustrated, unlike the form of other instruments in urban planning hierarchy. The freedom of the form allows more subtle method of guidance.

The building instructions composed in the thesis aim to adapt new buildings to the old milieu and conserve the spirit and atmosphere of the region for future generations. Instructions are divided under four headings: location, building, details and courtyard. In addition to the instructions there are some tips for repairing the old buildings and statements about demolishing buildings.

Alkusanat

Keväällä 2009 aloitin ajatustyön diplomityön laatimisesta. Soitin ystäväleni, josko hänellä olisi ehdottaa aihetta diplomityölleni. Tämä ystävä on Vesilahden vs. aluearkkitehti Ilari Rasimus. Kesällä 2009 pääsimme sopimukseen diplomityöni aiheesta Vesilahden kirkonkylän raitille ja aloitin ajatusten sulattelemisen. Työn tarkastajaksi ehdotin yhdyskuntasuunnittelun professori Staffan Lodeniuusta. Vuoden 2010 alusta pääsin vihdoin työstämään diplomityötäni.

Vanhat miljööt, niin maailmalla kuin lähempänäkin, ovat tärkeä innoituksen lähde arkkitehdin työssä. Nykypäivän näkökulmasta on suoranainen ihme, kuinka vaivattoman oloisesti ennen on osattu rakentaa miellyttäviä, ihmisen mittakaavaisia ympäristöjä. Tämänlaisten ympäristöjen tutkiminen on erittäin mielenkiintoista ja antavaa.

Arvostan kovasti professori Lodeniuksen laajaa näkemystä ja pitkää kokemusta maankäytön suunnittelussa ja haluan kiittää häntä tuesta. Muutamat keskustelumme olivat erittäin hedelmällisiä ja suureksi hyödyksi työni kannalta.

Suurimman avun työni tekemiseen sain Ilari Rasimukselta. Hän on erittäin taitava arkkitehti ja aidosti kiinnostunut arkkitehtuurin historiasta ja rakentamisen ohjaamisen moninaisesta ongelmakentästä. Monesti olemme istuneet samassa pöydässä näiden asioiden äärellä. En voi kyllin kiittää avustasi Ilari. Kiitos silti.

Haluan kiittää Anna-Mariaa, Satua ja Teijaa vertaistuesta lounaalla ja kahvilla. Ilman teitä olisin ollut nälkäinen ja yksinäinen. Kiitokset äidille, isälle ja Katriinalle. Ilman apuanne työni olisi jäänyt tekemättä.

Kiitos Pekka teknisestä tuesta ja kiitettävästä osallistumisesta kodin- sekä lapsen hoitoon tänä kiireisenä aikana. Kiitos rakas Reino motivaatiosta!

Olen erittäin iloinen, että pääsin suunnittelemaan Vesilahden kirkonkylän raitin miljöötä.

Tampereella, 6.5.2010

Hanna Ohtola

Sisällysluettelo

Johdanto.....	6
Selvitykset.....	8
Suunnittelualue.....	8
Raitin arvo.....	10
Raitin historiaa.....	12
Raitin maisema ja miljö.....	17
Alue 1.....	17
Alue 2.....	19
Alue 3.....	20
Yhteenveto.....	22
Vesilahden arvorakennukset.....	23
Palvelut ja toiminnot.....	26
Väestönkehitys.....	28
Rakentamisen ohjaamisen välineet.....	29
Lainsäädäntö.....	30
Maakuntakaava.....	32
Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelma.....	33
Yleiskaava.....	34
Asemakaavat.....	36
Rakennusjärjestys.....	38
Rakennusvalvonta.....	38
Katu- ja puistosuunnitelmat.....	38
Rakentamistapaohjeet.....	39
Rakentamisen ohjaamisen välineiden arviointi raittimiljöön näkökulmasta.....	40
Suunnitelman työkalu.....	41
Suunnitelmaosio.....	42
Uudisrakentamisen ongelmia.....	42
Hyvä rakentamistapa.....	43
Rakentamistapaohjeet.....	44
Paikka.....	44
Rakennus.....	45
Yksityiskohdat.....	46
Piha.....	47
Korjaaminen.....	48
Purkaminen.....	49
Rakentamistapaohjeiden esimerkit.....	50
Paikka 1.....	51
Paikka 2.....	54
Paikka 3.....	57
Yhteenveto.....	60
Viitteet.....	61
Kuvalähteet.....	63

Johdanto

Vesilahti on kohtalaisen tyypillinen kasvukeskuksen läheisyydessä sijaitseva kasvava pieni kunta. Rakentamispaineet ovat kovat ja tonttipulaa on pyritty ratkaisemaan kaavoittamalla uusia asuinalueita vanhan kuntakeskuksen kupeeseen. Samaan aikaan kirkonkylän keskeisimmälle alueelle, vanhaan raittimiljööseen, kohdistuu myös rakentamispaineita. Siellä täällä raitin varrella on uudisrakentaminen ajankohtaista, mutta uusi rakentamista ei useinkaan istu vanhaan miljööseen.

Vesilahden kirkonkylän historia ulottuu satojen vuosien taakse. Tämän työn selvitysosiossa pureudutaan miljööseen ja maiseman muodostumiseen vaikuttaneisiin seikkoihin. Raitin linjaus, samoin kuin kirkonkylän tonttien rajat ovat vanhaa perua. Raitin varrella on paljon vanhaa ja arvokasta rakennuskantaa. Vain osa rakennuksista on kaavalla suojeltu. Suuri osa kirkonkylän asemakaavoista on suojelunäkökulmasta vanhentuneita.

Tämän työn ensimmäinen tavoite on Vesilahden kirkonkylän miljööseen suojelu. Miljöösuojelu on termi, jota on syytä valottaa. Rakennussuojelu on tutumpi käsite; sillä tarkoitetaan kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten suojelua. Rakennussuojelulaissa säädetään rakennusten, rakennusryhmien tai rakennettujen alueiden suojelusta. Useimmiten suojelun toteutus on kuitenkin yksittäiseen rakennukseen merkitty asemakaavan suojelumerkintä ja maininta alueen käyttötarkoituksmerkinnässä. Miljöö on laajempi käsite. Paitsi että miljööseen osia ovat rakennukset, kadut, kasvillisuus ja maisema, kuuluu siihen vielä paikan henki ja tunnelma. Miten suojellaan henkeä ja tunnelmaa alueella, jota täydennetään uudisrakennuksilla koko ajan?

Panorama kirkon kohdalta raitin varrelta.

Toinen tämän työn tavoite on käydä läpi rakentamisen ohjaamisen hierarkiaa miljöösuojelun näkökulmasta. Rakentamisen ohjaamisen hierarkiassa ylinnä on maankäyttö- ja rakennuslaki. Kaavajärjestelmä ja rakentamisen ohjaaminen perustuu lakiin. Kaavajärjestelmä on kolmiportainen; yleispiirteisillä on maakuntakaava, siitä tarkempi on yleiskaava ja maankäyttöä sekä rakentamista tarkimmin ohjaa asemakaava. Näiden yläpuolella ovat vielä valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet. Kaavoituksen lisäksi maankäyttöä ja rakentamista ohjataan rakennusjärjestyksellä, lupajärjestelmällä, erilaisilla erityissuunnitelmilla ja rakentamistapaohjeilla. Tässä työssä pyritään selvittämään rakentamistapaohjeiden roolia rakentamisen ohjaamisen välineenä.

Työn suunnitelmaosio sisältää rakentamistapaohjeet Vesilahden kirkonkylän raitille ja ohjeita havainnollistavien esimerkkikohteiden suunnitelmat. Ohjeet jakaantuvat neljän otsikon alle, joita ovat: paikka, rakennus, yksityiskohdat ja piha. Lisäksi ohjeissa annetaan vinkkejä korjausrakentajalle ja otetaan kantaa rakennusten purkamiseen. Korjausrakentamista ei ole rakentamistapaohjeissa käsitelty perinpohjaisesti, sillä tämän työn painopiste on täydennysrakentamisessa. Laadittujen rakentamistapaohjeiden tavoite on sopeuttaa uudisrakentaminen vanhaan raittimiljööseen ja näin säilyttää paikan henki ja tunnelma tuleville sukupolville.

Selvitykset

Paikan luonne tulisi analysoida ja ymmärtää ennen varsinaisen suunnittelun aloittamista parhaan lopputuloksen saavuttamiseksi. Analyysit on luontevaa tehdä tarvittavalla tarkkuudella, pitäen mielessä mihin suunnitelmalla pyritään. Tämän työn painopisteet ovat miljöösuojelussa ja rakentamisen ohjaamisen hierarkiassa, joten selvitysosio käsittää näiden kahden teeman aiheita.

Suunnittelualue

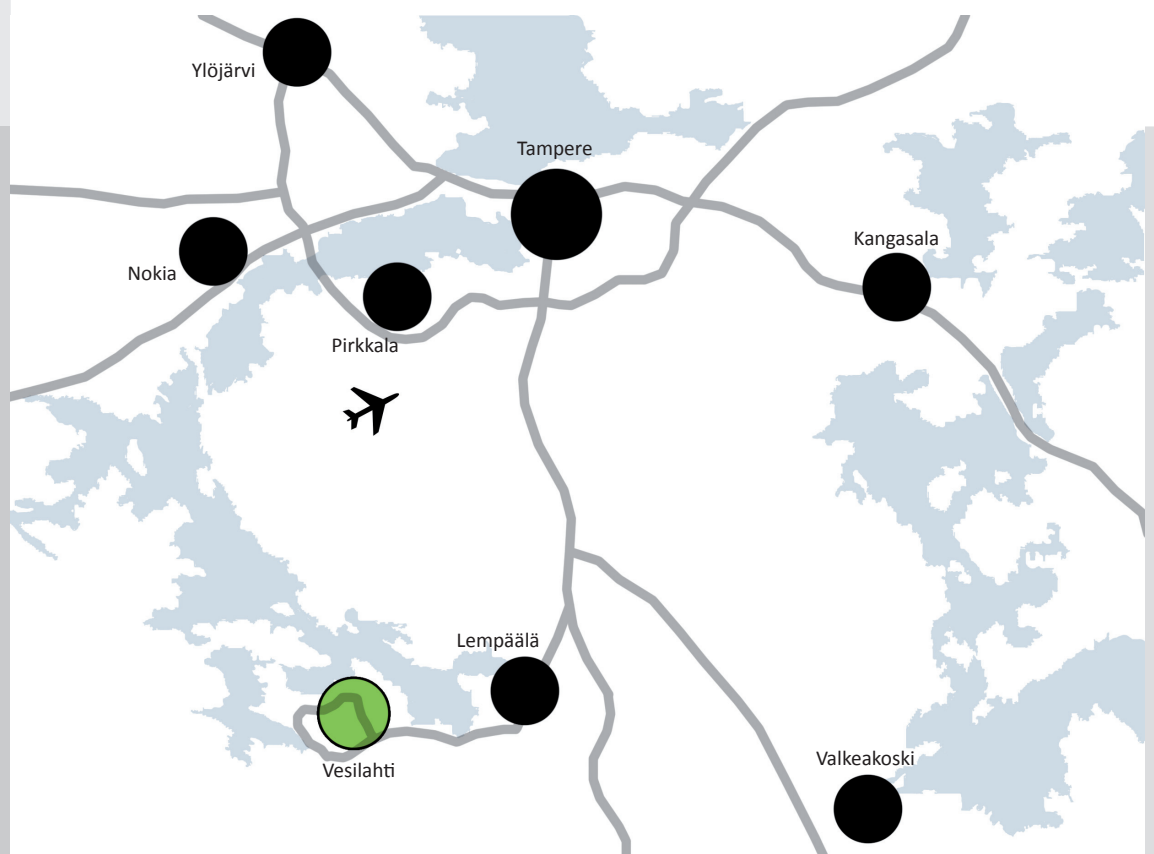
Vesilahden kunta sijaitsee Pirkanmaalla, Tampereen kaupunkiseudun vaikutusalueella. Suunnittelualue käsittää Vesilahden kirkonkylän raitin, Rautialantien miljöön keskeisimmän osion.

Rautialantie erkanee Vesilahdentiestä muodostaen reilun seitsemän kilometrin lenkin palaten takaisin Vesilahdentielle. Vesilahden kirkolta on vajaan kymmenen kilometriä Lempäälään ja noin 30 kilometriä Tampereelle.

Rautialantie on kapea ja mutkitteleva vanha maantie. Maasto kumpuilee pienipiirteisesti tien myötäillessä maastoa luontevasti. Kirkonkylän vanhin rakennuskanta sijaitsee raitin välittömässä läheisyydessä ja asutuksen laajenemissuunta on pääasiassa lounaaseen ja itään.

Vesilahden sijainti Tampereen kaupunkiseudulla.

Viereisellä sivulla:
suunnittelualueen raja.

An aerial photograph of a village, likely in Finland, showing a network of roads and green spaces. A prominent green path is highlighted, winding through the village. The path starts near a large body of water (a lake or bay) at the top right, moves south, then west, and then south again, passing through several clusters of houses and fields. The village is surrounded by dense forests and agricultural land. The text 'Rautialantie, Vesilähdän kirkonkylän raitti' is overlaid on the image, indicating the name of the path and its location relative to the church village of Vesilähde.

Rautialantie,
Vesilähdän
kirkonkylän raitti

Raitin arvo

Vesilahden kirkonkylän miljö on Museoviraston ja Ympäristöministeriön julkaisussa *Rakennettu kulttuuriympäristö* (1993) luokiteltu valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi.

137. Vesilahden kirkonkylän miljö

Vanha maantie kiemurtelee maastoa myötäillen läpi Vesilahden kirkonkylän. Nuorisoseuran talon kohdalla on arkeologisista löydöistään rikas Kirmukarmun rautakautinen kalmisto. Kirkon, sakariston, hautausmaan ja tapulin muodostaman kokonaisuuden ympärillä on vanhasta rakennuskannasta mainittava mm. Osuuspankin talo, Asuntilan rakennusryhmä, Oltavantien varrella oleva vanha asutus, entinen kansakoulu ja kunnantalo. [1. s. 178]

Vuoden 2010 alussa on julkaistu uusi Museoviraston laatima inventointi *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY*, joka korvaa edellisen, vuoden 1993 selvityksen. Uudesta inventoinnista Vesilahden kirkonkylän miljö on jäänyt pois. [2.] Tämä ei kuitenkaan vähennä kirkonkylän miljöön arvoa.

RKY-inventoinnista pois jääneistä kohteista monet ovat kulttuurihistoriallisesti erittäin arvokkaita. Inventoinnissa on vähennetty valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden ja rakennetun kulttuuriympäristön päällekkäisyyttä, ja tästä syystä osa vanhan luettelon kohteista on valikoiman ulkopuolella. Monet inventoinnista pois jääneistä kohteista on jo huomioitu voimassa olevissa kaavoissa tai suojeltu rakennusperintöä koskevilla erityislaeilla. Vanhaan inventointiin sisältyneiden, mutta tarkistetusta valikoimasta pois jääneiden ympäristöjen suunnittelu ratkaistaan maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa kaavoitusprosessissa. Maankäytön suunnittelun lähtökohtana tulee aina olla alueen kulttuuriympäristön ja arvojen säilyttäminen. [3. s. 3]

Edellä mainitut inventoinnit ovat maankäyttö- ja rakennuslain tarkoittamia, valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisia inventointeja.

Kirkonkylän miljö on mainittu myös Tampereen seutukaavaliiton julkaisussa Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet. Raittimiljöön lisäksi julkaisussa luokitellaan maakunnallisesti arvokkaiksi kohteiksi suunnittelualueella sijaitsevat Vesilahden kirkko, Osuuspankin talo, kansakoulu, sekä Asuntilan, Tapolan ja Pappilan rakennukset. [4. s. 153]

Kirkonkylästä ja sen ympäristöstä on laadittu rakennus- ja maisemahistoriainventointi vuonna 2004. Inventoinnissa on käyty hyvin tarkasti läpi kirkonkylän vanhin rakennuskanta ja kohteet on jaoteltu arvoluokkiin 1-3. Inventoinnissa todetaan Rautialantiestä mm. että *"kirkonkylän raitti antaa hyvän kuvan ajan raittimiljööstä 1900-luvun alkupuolella"* ja että *"arvoalue pitäisi pyrkiä säilyttämään nykyisellään"*. Inventoija näkee raitin suurimpana uhkana 1900-luvun lopulla alkaneen uudisrakentamisen. [5. s. 106]

Vesilahden kirkonkylän raitin kulttuurihistoriallinen arvo on tunnustettu useassa eri lähteessä. Vaikka raitti on pudonnut uusimmasta inventoinnista pois, se ei ole varsinainen uhka miljöölle. Maankäyttöä suunnitellessa tulee aina huomioida paikan kulttuuriarvojen säilyminen.

Vuonna 2004 laadittua rakennusinventointia tarkastellessa voi huomata, että moni seitsemän vuotta sitten huonossa jamassa ollut rakennus on korjattu ja saanut uusia asukkaita tai uuden toiminnan. Vaikka uudisrakentaminen voidaan nähdä uhkana historialliselle raittimiljöölle, on myönnettävä, että alueen museoimisella ei varmastikaan saavuteta eläviäistä kunnan keskusta. Entisaikojen rakentamista kuvaa hyvin ns. "suunniteltu sattumanvaraisuus", ehkäpä sellaiselle tulisi olla tilaa nykyäänkin.

An aerial photograph of a village, likely in a rural or semi-rural area. The image shows a network of roads, fields, and clusters of buildings. A large, stylized blue starburst graphic is overlaid on the central part of the image, highlighting a specific area of interest. The starburst has multiple points, creating a sun-like or star-like effect. The background is a grayscale aerial view, providing a detailed look at the landscape and infrastructure.

An aerial photograph of a residential neighborhood. A red starburst graphic is overlaid on the image, highlighting a specific building. The starburst is composed of eight red triangles pointing outwards from a central point. The building being highlighted is a large, light-colored structure with a flat roof, possibly a warehouse or a large house. The surrounding area includes other houses, trees, and roads.

Ylimpänä: maisemakuva sata vuotta sitten.
Yllä: maisemakuva nykyään.

Vesilahden historia aikajanalla

- Muuttovoittoinen kasvava kunta
- Ensimmäinen rakennuskaava
- Uusjako
- Kässän tila palstoitetaan

6	1	1	1	1	1	1	1	1	2
0	3	4	7	8	8	8	9	9	0
0 ^e	4	9	8	0	6	9	0	7	1
0 ^K	6	0	2	2	9	1	6	9	0
0 ^r									

- Vesilahden kunta perustetaan
- Nykyinen kirkko valmistuu
- Isojako
- Kirkonkylän vanhin rakennus, kivisakaristo
- Vesilahdella ensimmäinen tunnettu kirkkoherra
- Kirmukarmun nuoremman rautakauden löytöpaikka

12.

- Ensimmäiset ihmiset Vesilahdelle heti jääkauden jälkeen n. 8000 vuotta sitten

12.

Isojakokartta 1782.
(Kuva: Vesilahden kunta)

Kässän tilan palstoittamista kunnan toimesta voidaan pitää eräänlaisena varhaisena kaavoitustoimenpiteenä. Se oli osoitus kunnan tahdosta kehittää kirkonkylää. Näin kirkonkylän päätien varteen muodostui kilometrin mittainen vilkas raittikylä. [8. s. 4.]

Kässän palstoittamisen jälkeen meni pitkä tovi, ennen kuin kunnassa kaavoitettiin mitään muuta. Vuonna 1979 laadittiin kirkonkylään ensimmäinen rakennuskaava. Kaava jakaantuu kahteen alueeseen, toinen kirkon länsipuolelle ja toinen koulun pohjoispuolelle. Heikkilän mutkan alue ja keskeinen peltoaukea puuttuvat kahden kaavoitetun alueen välistä. Kaavassa on osoitettu uusia omakotirakentamisen tontteja laajentaen kirkonkylän asutusta kauemmas raitin varresta. Muiden toimintojen paikat on tyydytty osoittamaan suurin piirtein olemassa oleville paikoilleen.

Ensimmäinen rakennuskaava aloitti rakenteen leviämisen ulospäin raitin varresta. Jotkin epäkohdat kaavassa ovat edelleen havaittavissa ympäristössä. Ennen nuorisoseuran taloa länteen päin kääntyvä Rauhantie ei yhdisty vielä nykypäivänäkään kovin selkeästi vastakkaiseen Osmontiehen tai Anttilantiehen. Läpiajoa asuinalueelle ei ole varmasti haluttu, mutta ympäristö on jäänyt epäselväksi. Kirkonkylän keskeisen peltoaukean

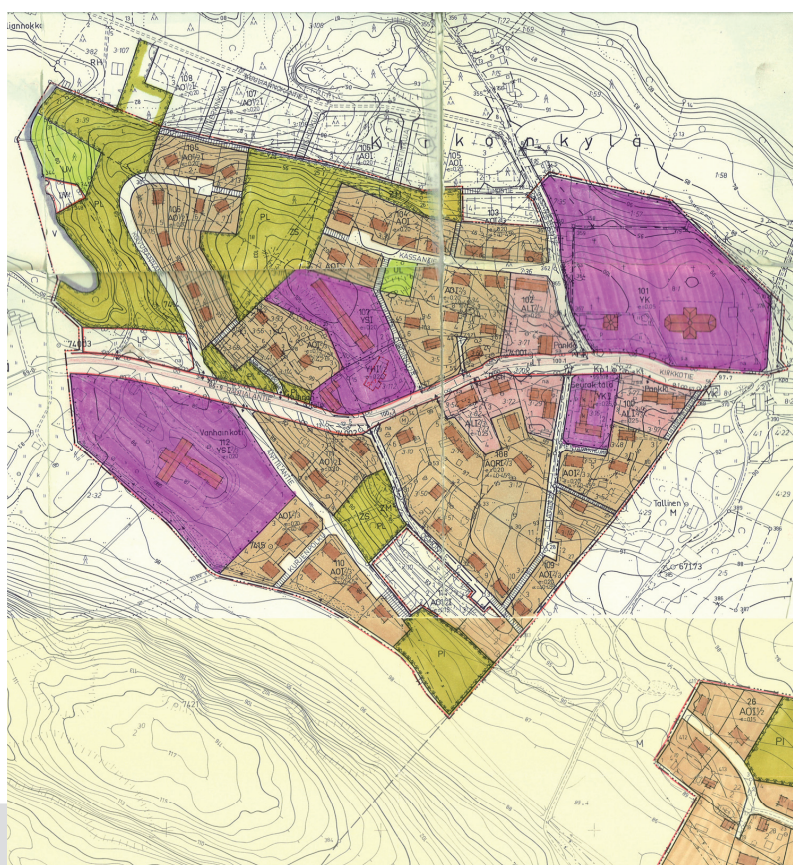

Uusjakokartta 1906.
(Kuva: Vesilahden kunta)

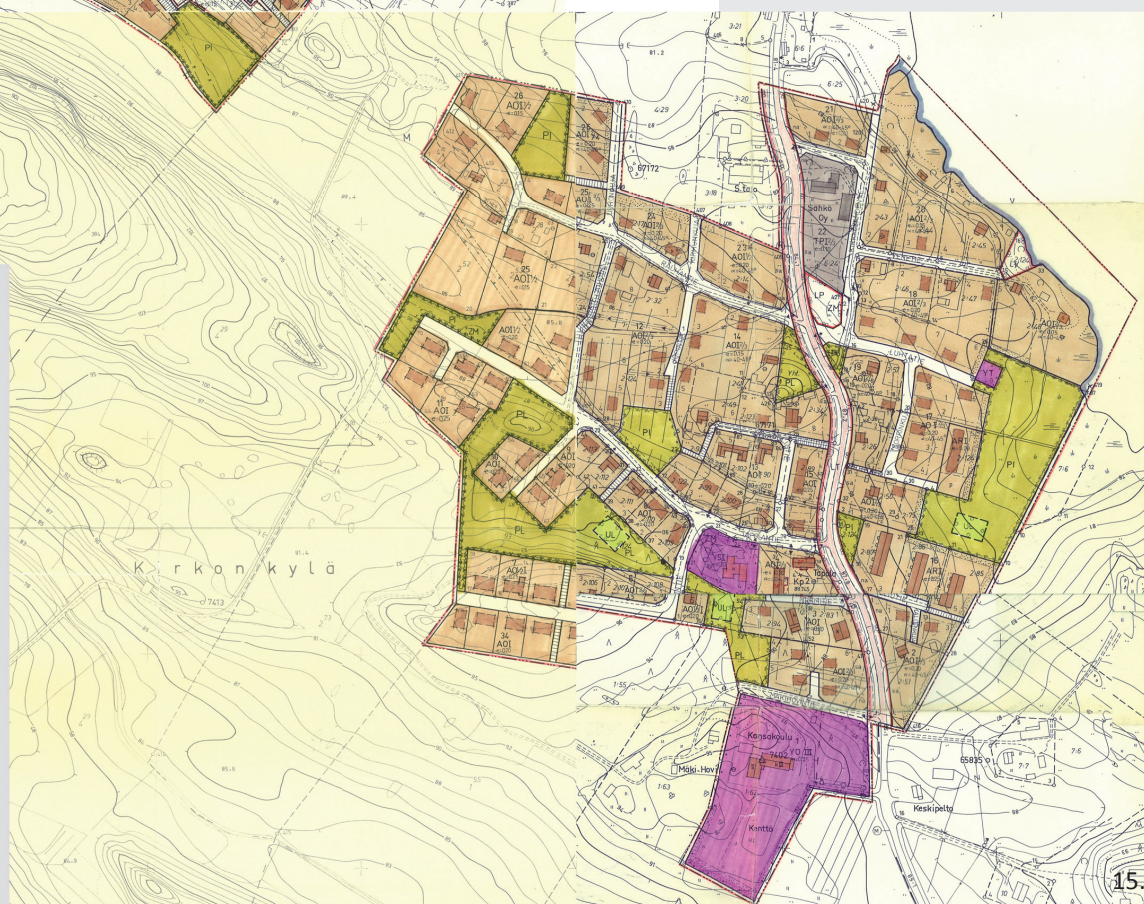
arvoa ei vielä 1970-luvulla ollut nähty, vaan sen etelälaidan omakotitontit on kaavoitettu jo silloin. Tosin suuri osa 1900-luvun alun jälkeen rakennetuista rakennuksista on rakennettu vanhoille pelloille tai niiden laitamille. Sitä on vaikea lukea maastosta sen jälkeen, kun tonttien kasvillisuus on peittänyt entisen avoimen maiseman.

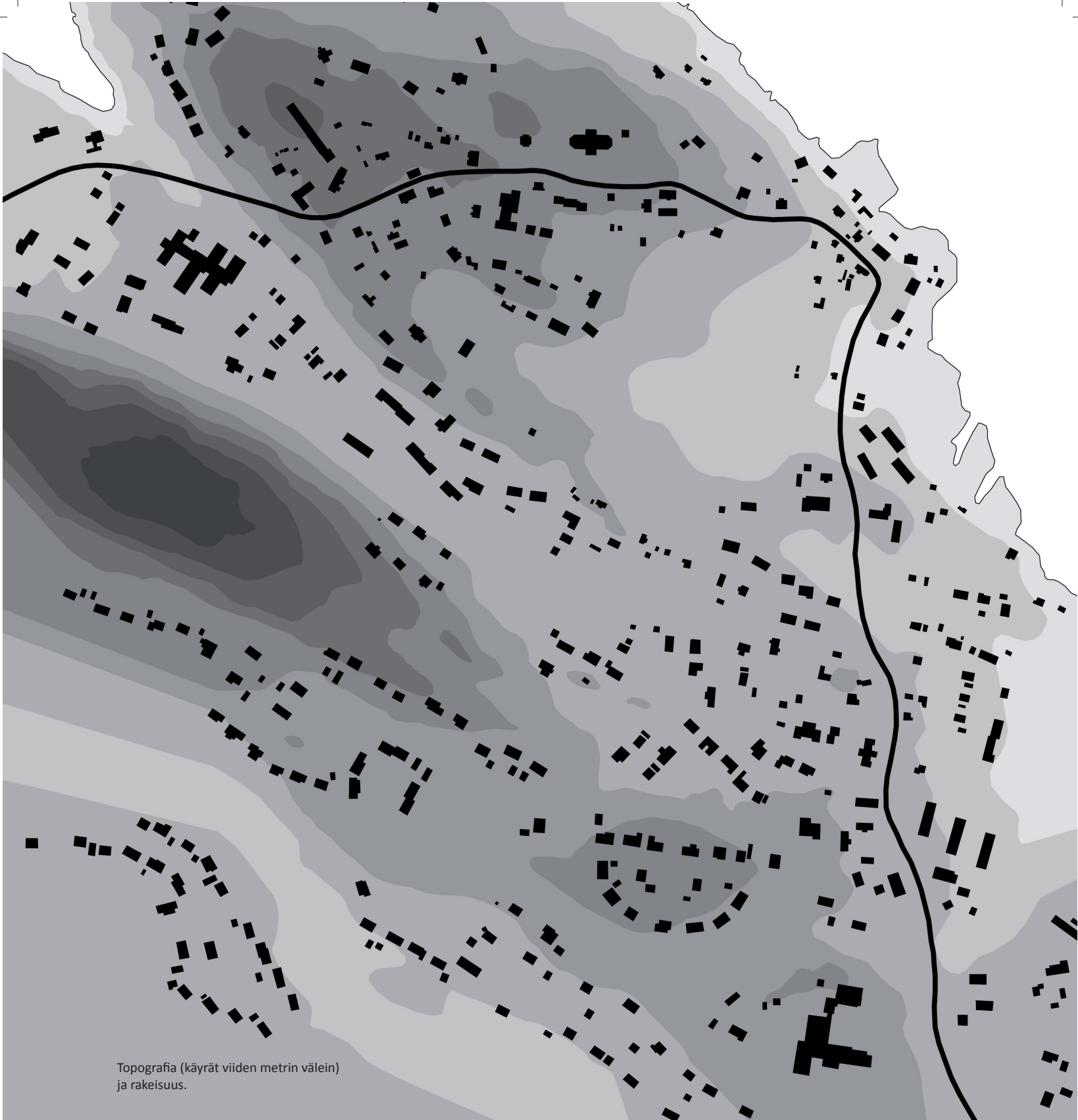
Kirkonkylän miljöön kannalta merkittävä asia on se, ettei 1960-luvulla kirkonkylän raittia ryhdytty muuttamaan modernimpaan suuntaan, kuten monessa muussa maalaispitäjässä. Muista kuntakeskuksista tutut linjat kaat tasakattoiset kunnalliset ja kaupalliset rakennukset ylimitoitettun ja suoristetun keskuskadun varrella loistavat Vesilahdella poissaolollaan. Vesilahden kirkon ympärillä aika tuntuu pysähtyneen 1950-luvulle. Tämänlaiset paikat ovat harvassa nykyään.

Kässän tilan palstoittaminen loi entisestä tiiviiden ryhmäkylien Vesilahdesta raittikylän. Vesilahden historiaa voi lukea kulkemalla raittia pitkin, ihastelemalla vanhoja rakennuksia ja haistelemalla tunnelmaa.

Rakennuskaava 1979.
(Vesilahden kunta)

Topografia (käyrät viiden metrin välein)
ja rakeisuus.

Raitin maisema ja miljö

Vesilahden kirkonkylä on nimensä mukaisesti veden ympäröimä. Ympäristö on pienipiirteisesti kumpuilevaa peltujen, metsien ja asutuksen rytmittämää maisemaa. Suunnittelualueella korkeuserot vaihtelevat Pyhäjärven tasosta (n. +77 mpy) korkeimpaan kohtaan Anttilanvuorella (+117 mpy), korkeuseron ollen noin 40 metriä. Kirkonmäki on selvästi muuta ympäristöä korkeampi (n. 100 mpy).

Kirkonkylällä on kaksijakoinen luonne. Raitin varsi on pienipiirteistä vanhaa miljöötä. Moni Vesilahdella vieraileva tuntee vain tämän puolen. Uudet omakotialueet lounaassa ovat aivan eriluonteista ympäristöä. Siellä tontit ovat suuria, talot hyvin samantyyppisiä ja ympäristö varsin homogeenista. Uusien alueiden suhde vanhaan on olematon eikä vuorovaikutusta näiden alueiden välillä ole juurikaan havaittavissa.

Kirkonkylän raitti jakautuu kolmeen erityyppiseen maisema- ja miljöö-alueeseen. Ensimmäinen maisema-alue alkaa saavuttaessa kirkonkylälle Tampereen suunnasta. Eteen avautuvat laajat peltomaisemat. Peltomaisema-alueen ja kirkonkylän vanhan keskuksen alueen jakaa erilleen luode-kaakko –suuntainen selännelinja, joka on metsäistä aluetta. Toinen alue on raittimiljöön alkupää, joka alkaa koulun kohdalta. Koulu sijaitsee selänteen kohdalla. Nuorisoseuran talon kohdalta, Kirmukarmun mäeltä, alkaa kolmas aluekokonaisuus, joka jatkuu aina terveyskeskukselle saakka. Rautialan tie jatkuu siitä eteenpäin haja-asutusalueelle.

Alue 1.

Sisääntulon laaja peltomaisema-alue

Saavuttaessa Tampereen suunnasta Vesilahden kirkonkylälle avautuu eteen laaja peltomaisema-alue. Raitin alkupäässä sijaitsee uusi kaupallisten palveluiden keskus, joka on kaavoitettu pellolle. Metsäalueet rajaavat peltoja. Vaikka metsien suojiin onkin rakentunut uusia asuinalueita, on metsän ja peltujen rajapinta vielä kohtalaisen ehjä. Lähestyttäessä suunnittelualueita etelästä päin jää vasemmalle puolelle uudisrakentamisen alueet, jotka osittain sijoittuvat myös vanhalle pellolle. Nämä uudet alueet eivät näy häiritsevästi kaukomaisemassa. Koulun kohta merkitsee taajama-alueen alkua.

Panorama peltomaisemasta
Tampereelta päin saavuttaessa.

Ruskea - asutus
Tummanvihreä - metsät
Keltainen - pellot
Sinivihreä - selänne
Vaaleanvihreä - maiseman raja
Sininen - Pyhäjärvi

Alue 3.

Alue 2.

Alue 1.

Alue 2.

Raitin varren alkupään suljettu miljöö

Koulu sijaitsee selänteellä, ja heti koulun jälkeen raittia edetessä ”sukelletaan” sisään rakennettuun ympäristöön. Tällä alueella ei juuri ole pitkiä näkymiä, vaan raitin alkupää on melko suljettua raittimiljöötä. Raitin molemmilla puolilla sijaitsee pääasiassa omakotialueita. Muutama rivitalokin mahtuu joukkoon. Rakennuskanta on hyvin eri-ikäistä, vanhimmat rakennukset ovat Tapolan vanhassa tilakeskuksessa, joka on muutettu kunnallisten- ja kaupallisten palvelujen toimintoja varten.

Alue 2.
Tummanvihreä - rajaava puusto
Keltainen - pellot
Sinivihreä - selänne
Vaaleanvihreä - maiseman raja
Sininen - Pyhäjärvi
Oranssi - suljettu raittimiljöö
Punainen - arvorakennukset
Nuoli - näkymä

Panorama Tapolan rakennusryhmän
kohdalta raitin varrelta.

Alue 3.

Arvoalueen raittimiljö, pelto- ja järvimaisema-alue

Nuorisoseuran talon kohdalta, Kirmukarmun mäeltä avautuu mahtava näköala peltoaukean yli kohti kirkonmäkeä. Laskeuduttaessa Kirmukarmun mäeltä kohti jyrkkää Heikkilän mutkaa, on raitti lähimpänä järveä kuin missään muualla, mutta järven läheisyyttä on vaikea havaita varsinkaan kesällä, kun puut ovat lehdessä. Ennen mutkaa alkaa nousu kirkonmäelle. Mutkassa miljöö on hyvin suljettu, rakennukset ovat erittäin lähellä tietä ja tunnelma henkii vanhaa aikaa.

Mutkan jälkeen maasto nousee tasaisesti kohti kirkkoa. Peltoaukean laidalta on pitkiä näkymiä etelän suuntaan. Vanha kaupparakennus aivan tien laidassa kiinni merkitsee kirkonkylän vanhan keskuksen alkupäätä. Kaupalta raitti kulkee suoraan kirkon ohi leventyen hieman jäsentymättömäksi aukioksi, jonka laidoilla on mm. kirkko, tapuli, kappeli, vanha pankki, vanha paloasema, seurakuntatalo ja liikerakennus. Kirkon kohdalla raittia rajaa vanha kivimuuri.

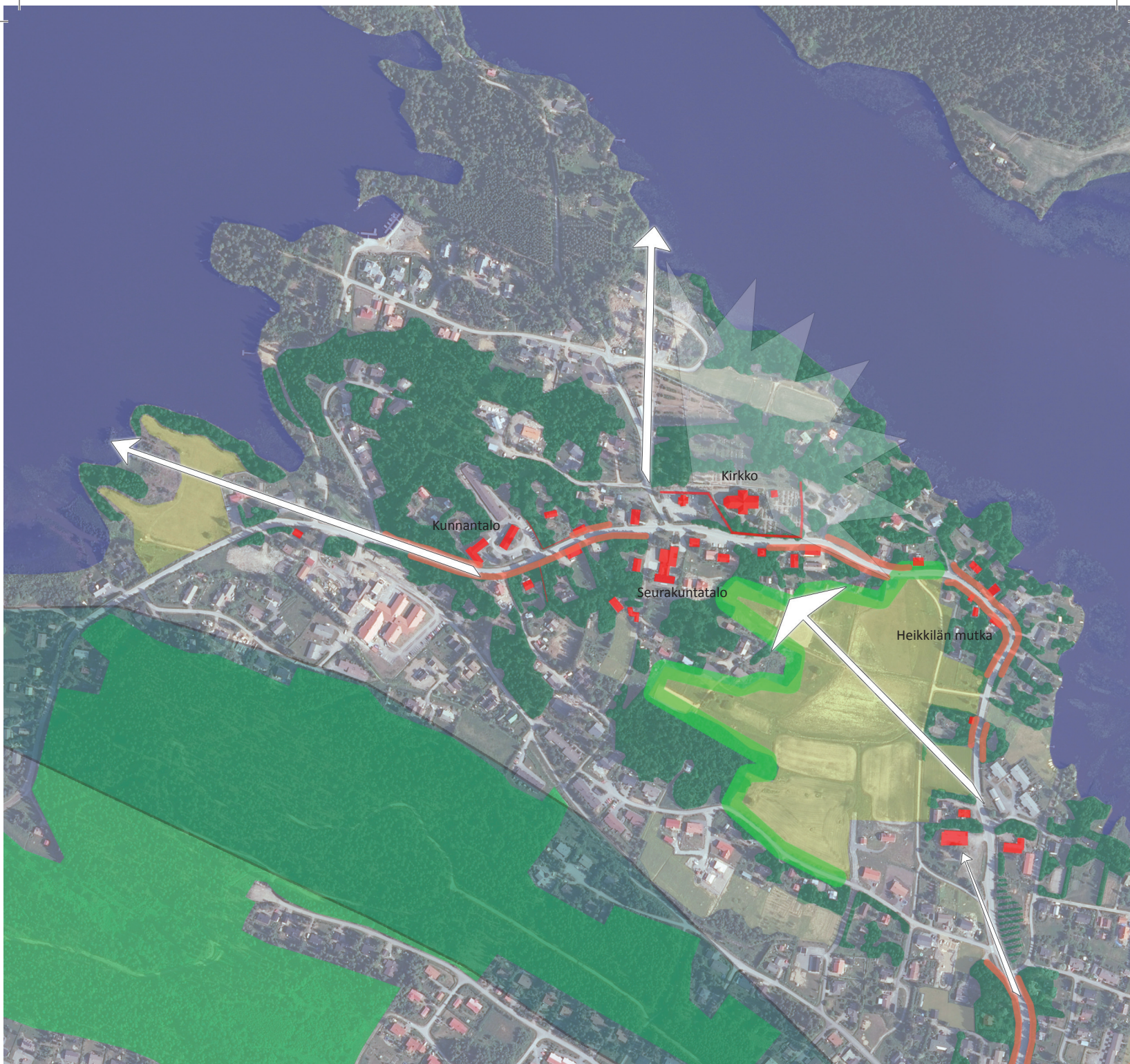
Järvinäkymiä korkealta kirkonmäeltä on Vesaniementieltä ja kirkkomaalta pohjoisen ja idän suuntaan, vanhan kaupparakennuksen nurkalta idän suuntaan, sekä kunnantalon kohdalta lännen suuntaan. Näkymät ovat varsin rajoittuneita peittävän puuston takia.

Kirkon aukion jälkeen miljöö sulketuu jälleen lähinnä sankan puuston vaikutuksesta. Raittia rajaa toinen vanha kaupparakennus ja pieni asuinrakennus. Kunnantalo, joka on entinen kansakoulu, merkitsee kirkonkylän vanhan keskuksen loppupäätä. Kunnantalon edessä on avointa tilaa, parkkipaikkoja ja käynti kirkonmäen ainoalle rivitalolle. Kunnantaloa vastapäätä sijaitsee entinen pankkirakennus sankan pensaikon takana.

Saavuttaessa kunnantalon toisen rakennuksen nurkalle, joka on aivan tiesä kiinni, lähtee maasto taas laskemaan. Rakennuksen nurkalta on hieno maisema kohti Pyhäjärveä. Raitin eteläpuolella sijaitsevan terveyskeskuksen jälkeen kirkonkylä muuttuu pian metsien ja peltojen rytmittämäksi maaseudeksi.

Vesilahden vanhan keskuksen alkupää.

Alue 3.
 Tummanvihreä - rajaava puusto
 Keltainen - pellot
 Sinivihreä - selänne
 Vaaleanvihreä - maiseman raja
 Sininen - Pyhäjärvi
 Oranssi - suljettu raittimiljöö
 Punainen - raittia rajaavat ja
 arvokennukset
 Valkoiset nuolet - näkymiä

Yhteenveto

Maisema on mielenkiintoisen vaihtelevaa avarine peltoineen, suljettuine raittitunnelmineen ja järvinäkymineen. Uusilla omakotialueilla lounaassa on oma, uuden ja vanhan rakentamisen eroja korostava luonteensa. Raittimiljööstä on tunnistettavissa raitin linjauksen ikaikaisuus; vanhat rakennukset vahvistavat tätä tunnelmaa. Joissain kohdissa uudisrakentaminen häiritsee maisemaa estämällä näköalan järvelle tai rikkomalla maiseman rajan. Myös järvi saisi olla paremmin läsnä maisemissa. Nykyisellään järven näkee vain, jos tietää mistä katsoa.

Maisemaa tulisi hoitaa avaamalla näkemälinjoja tärkeille paikoille, mikä tekisi järven jälleen paremmin osaksi Vesilahden maisemaa. Kirkonkylän keskeinen peltoaukea on syytä pitää avoimena ja niitettynä, jottei se kasva umpeen. Miljöönhoitoon kuuluu tärkeimpinä rakennusten ja pihojen normaali ylläpito sekä katujen ja yleisten alueiden ylläpito ja parannukset.

Sivun laidan kuvissa on esitetty näkymiä järvelle päin.

Alla: panorama Kirmukarmun mäeltä, nuorisoseuran talon kohdalta kirkolle päin.

Vesilahden arvorakennukset

Vesilahden kirkonkylän merkittävimpiä miljöötä muodostavia tekijöitä ovat raitin varren vanhat rakennukset. Raitilla voidaan luokitella olevan karkeasti jaoteltuna kahta erilaista perinteistä asuinrakennustyyppiä. Ensimmäinen tyyppi käsittää suuremmat, entiset maalaistalot ja ylemmän luokan asuintalot. Toinen tyyppi käsittää Kässän palstoittamisen jälkeen rakentuneet käsityöläisten pienet tuvat. Näiden rakennustyyppien elävöittämän raitin varrella sijaitsee myös muita suuria rakennuksia, kuten kirkko, entinen Säästöpankki, entinen kansakoulu, kapparakennuksia ja kulkutautisairaala. Moni rakennus on saanut uuden käyttötarkoituksen. Kaupat ja pankit ovat nykyään asuinkäytössä. Kansakoulu on nykyään kunnantalo ja kulkutautisairaala on luomupäiväkotä. Rakennusten arkkitehtuuri on hyvin yksinkertaista, tyyppillistä rakennustavan määrittämää, hyvää maaseutukunnan rakentamista.

Kaikki sadan vuoden ikää lähentelevät vanhat rakennukset voidaan luokitella erittäin arvokkaiksi historiallisesti merkittäviksi rakennuksiksi jo pelkän ikänsä puolesta. Vanhoissa rakennuksissa voi lisäksi olla kulttuurihistoriallista arvoa rakennuksen käyttötarkoituksen tai asukashistorian ansiosta. Rakennus voi sijoittua miljöön kannalta merkittävään paikkaan ja olla sen tähden suojelun arvoinen kohde, vaikka rakennuksen arvopiirteet olisivatkin hävinneet.

Ylimpänä: pieni tupa.

Keskellä: päiväkodiksi muutettu entinen kulkutautisairaala.

Alimpana: entinen pankki, nykyinen asuinrakennus.

Kunnantalo.

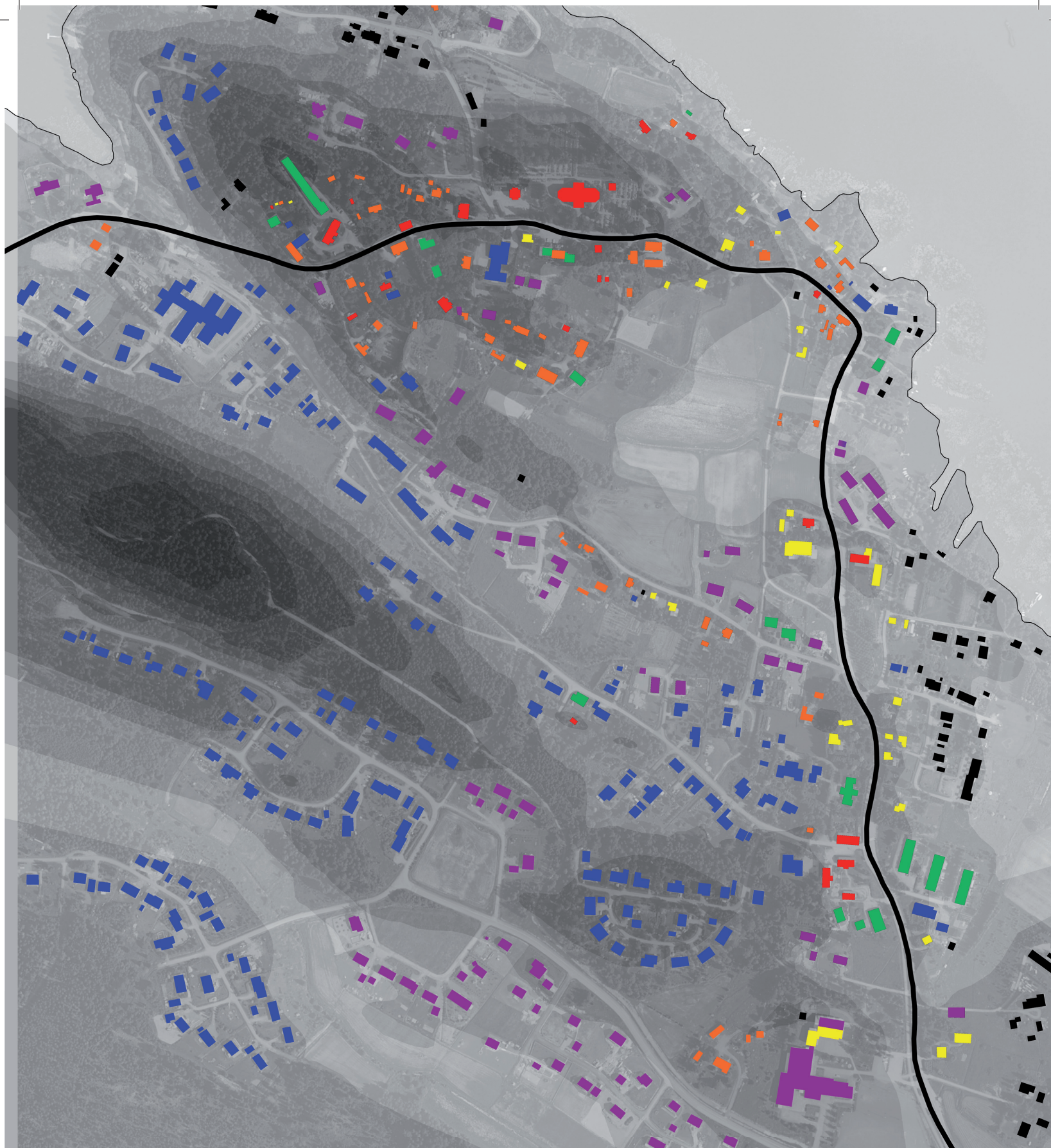

Asuinrakennus.

Jyrkässä Heikkilän mutkassa, entisellä Kässän kantatalon tontilla sijaitseva kunnostettu asuinrakennus on aivan tiessä kiinni.

 - 1900	 1980 - 2000
 1900 - 1940	 2000 -
 1940 - 1960	 ei määritetty
 1960 - 1980	

Kirkonkylän rakennusten ajallinen kerrostuneisuus.

Vanhimpien rakennusten rakentamisaikajako on määritetty rakennusinventoinnin perusteella. Uudemman rakennuskannan ikä on arvioitu asemakaavojen laatimisaikakohdan ja visuaalisen havainnoinnin perusteella.

Palvelut ja toiminnot

Vesilahden kirkonkylän raitin painopisteet ovat vuosien saatossa hiljalleen muuttuneet. Alun perin kunnan palvelut sijoituivat kirkonkylän keskeisimmälle alueelle kirkon ympäristöön. Nykyään kaupat, koulu ja terveyspalvelut tarvitsevat paljon suuremmat tilat, eivätkä kirkonkylän palvelut yksinkertaisesti enää mahtuisi pienialaiselle kirkonmäelle.

Kaupallinen keskus on siirtynyt kirkonkylän raitin sisääntuloreitin alkupäähän. Siellä sijaitsee myös uusi paloasema. Hiljattain laajennettu terveyskeskus on sijoitettu raitin vastakkaiseen päähän. Kaupallisen keskuksen ja terveyskeskuksen väliselle alueelle jäävät käytännössä kaikki muutkin kunnan palvelut; koulu, päiväkodit, kirjasto, kunnantalo ja kirkko.

Näiden kahden toiminnon sijoittuminen kirkonkylän raitin vastakkaisiin pätyihin kertoo, että kunnassa tiedostetaan raitin varren merkitys myös toiminnallisesta näkökulmasta. Toimintojen sijoittuminen raitin varrelle uusille paikoilleen on luontevaa ja vahvistaa raitin identiteettiä kunnan toiminnallisena historiallisena osana.

Kevyenliikenteen verkosto varsinkin kirkonkylän historiallisella alueella on puutteellinen. Kirkonmäellä jalankulkija joutuu kävelemään ajoradan reunassa. Kapealla ja mutkaisella tiellä vaaratilanteet ovat väistämättömiä. Tien leventäminen ja reunaan kevyenliikenteen reitin lisääminen ei kuitenkaan ole suositeltava vaihtoehto asian korjaamiseksi, koska raittimiljöö kärsisi tien leventämisestä. Hyvään lopputulokseen päästäisiin kaventamalla raittia entisestään visuaalisesti ja lisäämällä tien reunaan kapeat kaistaleet osoittamaan jalankulkijan tarvitsemaa tilaa esimerkiksi nupukivillä. Tämä on tehokas keino hiljentämään ajonopeutta ja myös keino jäsentää katutilaa mielenkiintoisemmaksi ympäristöksi.

Julkisen liikenteen yhteyksiä kirkonkylältä on Lempäälän ja Ideaparkin kautta Tampereelle sekä Narvan kylään kirkonkylän länsipuolelle. Tampereen suuntaan linja-auto kulkee arkipäivisin noin kymmenen kertaa päivässä. Lauantaisin menee kaksi vuoroa. Matka kirkonkylältä Tampereen keskustaan kestää noin 45 minuuttia.

Yhteydet järvelle ovat minimaalisia paitsi visuaalisesti myös fyysisesti. Asemakaavoissa on venevalkamamerkintöjä, mutta ne sijaitsevat asutuksen keskellä pieninä postimerkkeinä. Kirkonkylän ainoa uimaranta sijaitsee erillään rakenteesta, syrjäisellä paikalla.

Päiväkoteja kirkonkylällä on viisi kunnallista ja kaksi yksityistä. Ne sijoituvat tasaisin välimatkoin raitin varrelle. Uutta päiväkotia rakennetaan parhaillaan koulua vastapäätä. Leikkipaikkoja löytyi kartoituksessa yksi. Kunnan tarjoamat liikuntatilat sijaitsevat koululla. Anttilanvuorella on pururata, jossa on hiihtolatu talvisin. Vähintäänkin leikkipaikkoihin tulisi kunnassa panostaa enemmän, onhan suuri osa kunnan uusista asukkaista lapsiperheitä.

Vesilahden kirjasto on käymässä ahtaaksi. Kunnassa mietitään joko nykyisen kirjaston laajentamista tai kokonaan uuden kirjaston rakentamista uuteen paikkaan. Paikan valinnassa kannattaa tarkasti punnita sen sijaintia suhteessa raitin muodostamaan toiminnalliseen nauhaan.

Väestökehitys

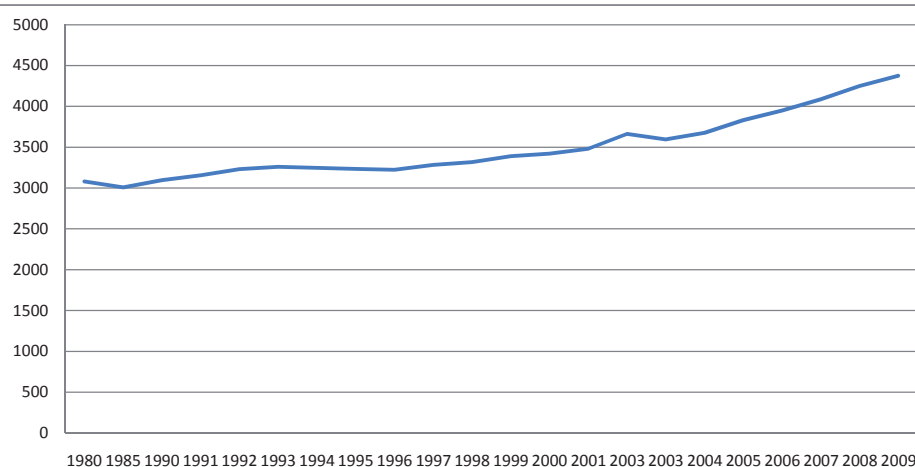
Vesilahden väestömäärä on voimakkaasti noususuuntainen. Näin ei kuitenkaan aina ole ollut. Maatalouden rakennemuutos vaikutti myös Vesilahdella, ja alhaisimmillaan kunnan väkiluku kävi vuonna 1985 ollen 3 007. Alhaisimmasta luvusta alkoi maltillinen nousu. 2000-luvulla väkimäärän kasvu kiivastui noin sadan henkilön lisäykseen vuodessa. [9.] Syy tähän kasvuun on löydettävissä Tampereen kaupunkiseudun voimakkaasta kasvusta. Alueista kirkonkylä, Koskenkylä ja Narva kasvavat voimakkaasti. Muualla kasvu on maltillisempaa. Vain pienimmät ja syrjäisimmät kylät taantuvat. Helmikuussa 2010 kunnan väkiluku oli 4 369. [10.]

Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Vesilahdella olisi asukkaita vuonna 2020 4 704 ja vuonna 2040 5 120. [11.] Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelmassa ennusteet ovat paljon suuremmat ja niihin lukuihin kunta on varautunut. Rakennesuunnitelman mukaan Vesilahden asukasluku olisi vuonna 2030 jopa 6 500 asukasta. [12.]

Väestömäärän kasvuun vaikuttavia tekijöitä ovat Tampereen läheinen sijainti työssäkäyntietäisyydellä, hyvät kunnalliset peruspalvelut ja edullinen tonttimaan hinta. Moni lapsiperhe haluaa asua omakotitalossa maaseudulla, mutta käydä töissä suuressa kaupungissa.

Väestönkasvu tarkoittaa uudisrakentamisen lisääntymistä samassa suhteessa. Vesilahden yleiskaavoituksessa on varauduttu väestönkasvuun kaavoittamalla uusia asuinalueita, mutta on todennäköistä, että rakentamispaineet lisääntyvät myös vanhemmilla alueilla.

Vesilahden kunnan väestönkasvu
1980 - 2009.

Rakentamisen ohjaamisen välineet

Kaavoitusjärjestelmä on hierarkkinen maankäytön ohjaamisen väline. Kaavoitusta ohjaa lainsäädäntö. Kaavatasoja on useita, ja eri kaavoilla ohjataan maankäyttöä ja sen suunnittelua erilaisista perspektiiveistä. Lisäksi rakentamista ohjataan kunnan rakennusjärjestyksellä ja erilaisilla rakentamistapaohjeilla.

Kaavoitus ei tarkoita pelkkää tonttimaan tuottamista. Yksi kaavoituksen tärkeitä lähtökohtia on arvokkaan ympäristön suojeleminen. Haettaessa ratkaisua kulttuurihistoriallisesti arvokkaan raittimiljööön vaalimiseen, on syytä tarkastella miten lainvoimaiset kaavat alueella huomioivat suojelunäkökulman. Voidaan myös miettiä, onko kaava ainoa väline miljöösuojaan, vai voitaisiinko pehmeämmillä rakentamisen ohjaamisen keinoilla päästä muuntojoustavampaan lopputulokseen. Myös rakennusvalvonnalla on merkittävä rooli miljöösuojelun toteutumisessa. Seuraavissa luvuissa käsitellään rakentamisen ohjaamisen hierarkiaa Vesilahden kasvavan kuntakeskuksen tilanteen kautta ja tämän työn tärkein lähtökohta - miljöösuoja - mielessä.

Lainsäädäntö

Maankäyttö- ja rakennuslaki jakautuu nimensä mukaisesti karkeasti jao-
tellen maankäytön suunnitteluun eli kaavoitusasioihin ja rakentamiseen.
Suunnittelu- ja kaavajärjestelmän mukaista maankäyttöä yksityiskohtai-
sesti toteutettaessa käytetään rakentamisen lupajärjestelmää.

*Tämän lain tavoitteena on järjestää alueiden käyttö ja rakentami-
nen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle
sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuu-
risesti kestävää kehitystä. MRL 1 §*

Jo ensimmäinen pykälä, lain yleinen tavoite määrittelee, että lain tärkeim-
piin lähtökohtiin kuuluu kulttuurisesti kestävä kehitys. Tämä tarkoittaa
sitä, että rakentamisen ohjaamisen hierarkian kaikkien portaiden tulee
ottaa tämä asia huomioon.

Maankäyttö- ja rakennuslaissa otetaan kantaa rakentamisen soveltuvuu-
teen suhteessa rakennuspaikkaan ja sen ympäristöön sekä rakennusten
kulttuurihistorialliseen arvoon ja sen säilyttämiseen mm. seuraavissa koh-
dissa:

MRL 5 § Alueiden käytön suunnittelun tavoitteet

Lainkohdassa tavoitteeksi on asetettu edistää mm. rakennetun
ympäristön kauneutta ja kulttuuriarvojen vaalimista.

MRL 12 § Rakentamisen ohjauksen tavoitteet

Lainkohdassa tavoitteeksi on asetettu edistää mm. esteettisesti
tasapainoisen elinympäristön aikaansaamista, rakentamista, joka
perustuu kulttuuriarvoja luoviin ja säilyttäviin ratkaisuihin, sekä
rakennetun ympäristön ja rakennuskannan suunnitelmallista ja
jatkuvaa hoitoa ja kunnossapitoa.

MRL 22 § Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet voivat koskea asioita,
joilla on mm. merkittävä vaikutus kansalliseen kulttuuri- tai luon-
nonperintöön. Valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista päät-
tää valtioneuvosto.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on valtioneuvosto tar-
kistanut 13.11.2008. Yleistavoitteissa alueiden käytöllä edistetään
mm. kansallisen kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön sekä nii-
den alueellisesti vaihtelevan luonteen säilymistä. Erityistavoitteissa
mainitaan huomioonotettavat valtakunnalliset inventoinnit; *Valta-
kunnallisesti arvokkaat maisema-alueet, Valtakunnallisesti merkit-
tävät kulttuurihistorialliset ympäristöt ja Valtakunnallisesti merkit-
tävät esihistorialliset suojelualuekokonaisuudet.* [13.]

MRL 24 § Tavoitteiden toteuttaminen ja huomioon ottaminen

Valtion viranomaisten tulee toiminnassaan ottaa huomioon valta-
kunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, edistää niiden toteuttamista
ja arvioida toimenpiteidensä vaikutuksia aluerakenteen ja alueiden
käytön kannalta.

MRL 50 § Asemakaavan tarkoitus

Asemakaavan tarkoituksena on mm. ohjata rakentamista hyvän
rakentamistavan ja olemassa olevan rakennuskannan käytön edis-
tämisen edellyttämällä tavalla.

MRL 54 §. Asemakaavan sisältövaatimukset

Kohdassa todetaan, että rakennettua ympäristöä ja luonnonympäristöä tulee vaalia eikä niihin liittyviä erityisiä arvoja saa hävittää.

MRL 117 § Rakentamiselle asetettavat vaatimukset

Tässä kohdassa todetaan mm, että rakennuksen tulee soveltua rakennettuun ympäristöön ja maisemaan sekä täyttää kauneuden ja sopusuhtaisuuden vaatimukset.

MRL 118 § Rakennustaiteen ja kaupunkikuvan vaaliminen

Kohdassa todetaan mm, että historiallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaita rakennuksia tai kaupunkikuvaa ei saa turmella.

MRL 135 § Rakennusluvan edellytykset asemakaava-alueella

Luvan myöntämisen edellytyksenä on mm. se, että rakennus soveltuu paikalle.

MRL 139 § Purkamisluvan edellytykset

Luvan myöntämisen edellytyksenä on, ettei purkaminen merkitse rakennettuun ympäristöön sisältyvien perinne-, kauneus- tai muiden arvojen hävittämistä. [14.]

Varsinaisesta rakennussuojelusta on säädetty rakennussuojelulaissa. Rakennussuojelulailla turvataan kulttuurikehitykseen tai historiaan liittyviä rakennuksia, rakennusryhmiä ja rakennettuja alueita. [15.] Kaikki ennen vuotta 1917 rakennetut kirkolliset rakennukset on suojeltu kirkkolaissa. [16.] Lisäksi rakennuksista, jotka ovat kiinteitä muinaisjäännöksiä, on säädetty muinaismuistolaisissa.

Eduskunnassa on käsiteltävänä sitä korvaava lakiesitys rakennusperinnön suojelusta. Säädökset halutaan saada ajan tasalle paremmin vastaamaan alan kansainvälisiä sopimuksia.

Lailla halutaan myös selkiyttää rakennusperinnön suojelemista kaavoitetuilla alueilla siten, että suojelu tapahtuisi kuten ennenkin pääasiassa maankäyttö- ja rakennuslain keinoin. Rakennussuojelulakia käytetään kuitenkin silloin, kun tarkoituksena on säilyttää sisätiloja tai kiinteätä sisustusta, tai muutoin sellaisia rakennuksia, joiden säilyttäminen kaavoituksen keinoin ei ole mahdollista. Kaavoitetulla tai kaavoitettavaksi päätetyllä alueella lakia käytettäisiin tarvittaessa myös silloin, kun rakennuksella on huomattavaa valtakunnallista merkitystä.

Lakiesityksessä kiinnitetään huomiota rakennusten arvojen määrittelyyn. Laissa määritellään historialliset todistusarvot, historialliset ja rakennushistorialliset arvot sekä maisema- ja ympäristöhistorialliset arvot. Myös säilyneisyysarvot, taiteelliset ja visuaaliset arvot sekä identiteetti ja symbolimerkitykset ovat mukana. Suojelukohteiden määrittelyä on pyritty laajentamaan, jotta lailla voitaisiin suojella monimuotoisia kohteita, ja jotta sisätilojen suojelu olisi helpompaa. [17.]

Maakuntakaava

Pirkanmaan 1. maakuntakaava on hyväksytty maakuntavaltuustossa 9.3.2005 ja valtioneuvosto on sen vahvistanut 29.3.2007. Maakuntakaava vastaa valtakunnallisten, maakunnallisten ja useamman kuin yhden kunnan alueiden käytön suunnittelusta ja yhteensovittamisesta. Maakuntakaava sisältää yleispiirteisen suunnitelman alueiden käytöstä maakunnassa. Maakuntakaavan tavoitteena Pirkanmaalla on eheyttää yhdyskuntarakennetta, rakentaa ihmisen mittaisia ympäristöjä ja välttää luonnon pirstoutumista.

Maakuntakaavassa Vesilahden kirkonkylä on merkitty taajamatoimintojen alueeksi (A) ja kirkonkylän keskeisin alue on merkitty kohdemerkinnällä keskustatoimintojen alue (C).

Suuri osa Vesilahdesta on merkitty valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi (MAv).

Suunnittelumääräys: Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla alueiden suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä tulee vaalia maisema-alueen tai maisemanähtävyyden kokonaisuuden, erityispiirteiden ja luonnon- ja kulttuuriperinnön säilymistä.

Alueiden käytön on sovelluttava arvokkaiden maisema-alueiden historialliseen kerrokselliseen kehitykseen.

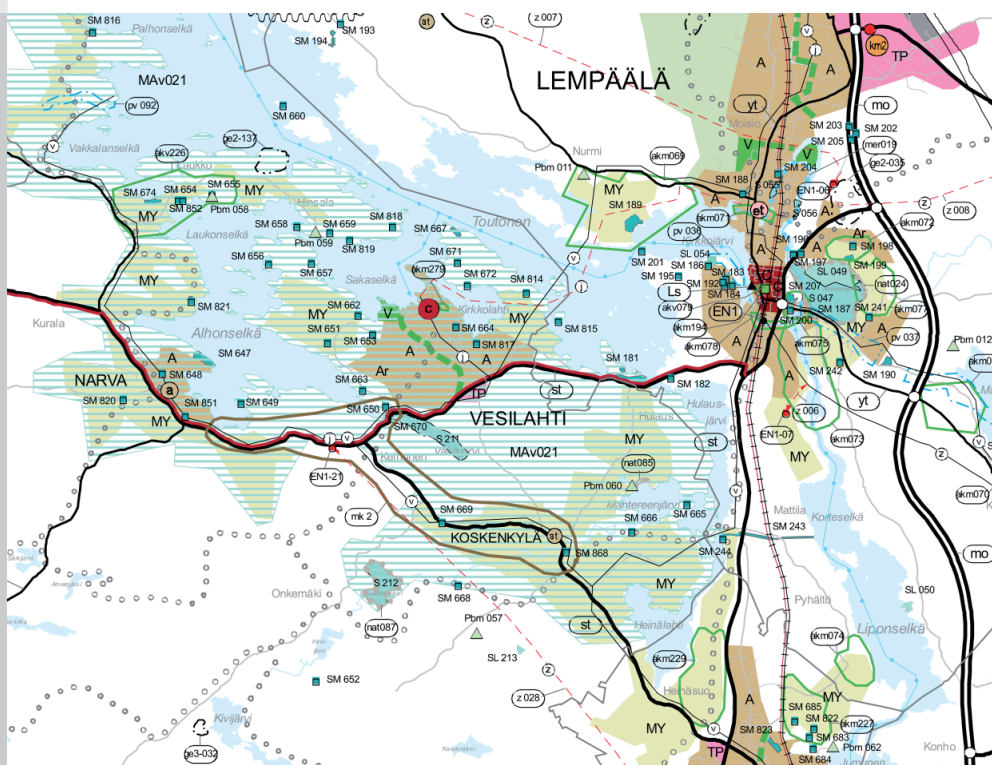
Suunnittelusuositus: Valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin ja maisemanähtävyyksiin merkittävästi vaikuttavissa hankkeissa on pyydettävä lausunto museoviranomaisilta ja alueelliselta ympäristökeskukselta.

Vesilahden kirkko ja kirkonkylän miljö on merkitty maakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi (akm).

Suunnittelumääräys: Alueen suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä on edistettävä kulttuuriympäristön arvojen säilymistä. Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa on otettava huomioon kulttuuriympäristöjen kokonaisuus ja ominaislaatu. Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa kunkin alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

Suunnittelusuositus: Valtakunnallisesti arvokkaisiin kulttuuriympäristöihin merkittävästi vaikuttavissa hankkeissa on pyydettävä lausunto museoviranomaisilta ja alueelliselta ympäristökeskukselta.

Maakuntakaavaote.
(www.pirkanmaa.fi)

Vesilahdella on runsaasti muinaismuistolain rauhoittamia muinaisjään-
nösalueita ja -kohteita (SM), joista kaksi on suunnittelualueella (Kirmukar-
mu ja Pappila).

Suunnittelumääräys: Muinaisjäännösalueiden ja -kohteiden ja niiden lähialueiden maankäyttöä, rakentamista ja hoitoa suunniteltaessa on kiinteiden muinaisjäännösten lisäksi otettava huomioon muinaisjäännösten suojaluokat, maisemallinen sijainti ja mahdollinen liittyminen arvokkaisiin maisemaalueisiin ja/tai kulttuuriympäristöihin.

Toimenpiteitä suunniteltaessa on pyydettävä lausunto museoviranomaisilta. [18.]

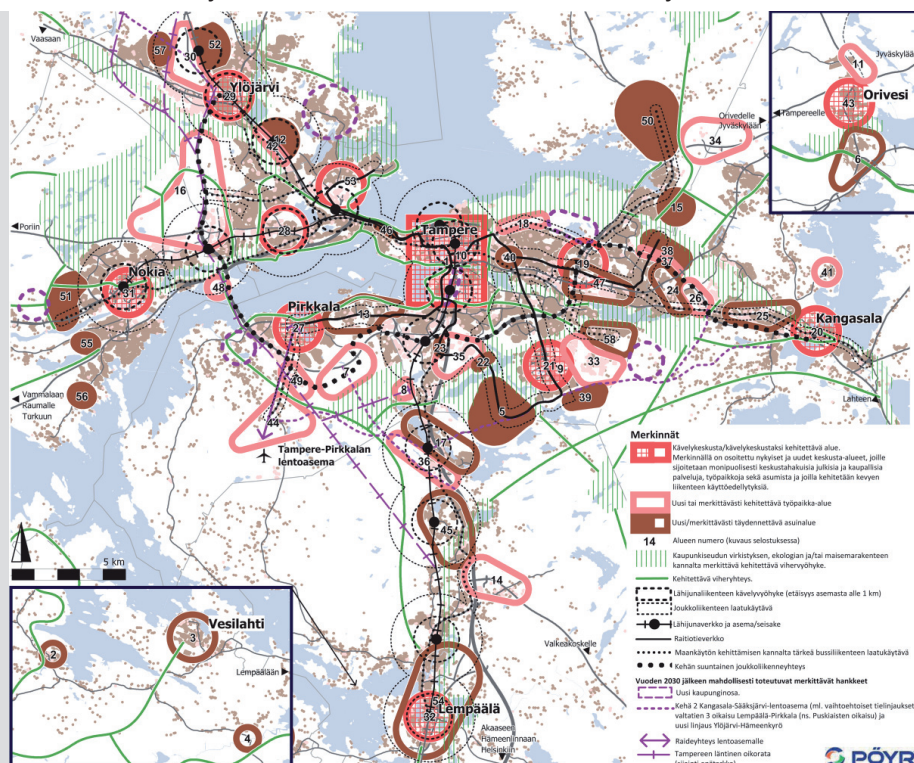
Maakuntakaavaa tarkastellaan siinä vaiheessa, kun laaditaan yleiskaavaa tai asemakaavaa. Se on luonteeltaan hyvin yleispiirteinen ja antaa lähtökohdat alueiden tarkemmalle suunnittelulle. Maakuntakaava ohjaa maankäytön isoja linjoja ja pienipiirteisen raittimiljööän suojeluun se on aivan liian järeä työkalu.

Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelma

Kaupunkiseudun rakennesuunnitelma on strateginen työkalu kasvavan kaupunkiseudun alueelle. Rajaukseltaan rakennesuunnitelma on pienempi kuin maakuntakaava, eikä siihen kuulu koko Pirkanmaa. Rakennesuunnitelma ei ole samalla lailla lainvoimainen kuin maakunta-, yleis- tai asema-kaava.

Tampereen kaupunkiseudun kuntien - Tampere, Kangasala, Lempäälä, Nokia, Orivesi, Pirkkala, Vesilahti ja Ylöjärvi - yhteistyössä laatima rakennesuunnitelma 2030 on ratkaisu kaupunkiseudun vahvan kasvun ylläpitämiseksi ja ohjaamiseksi edistämään seudun kilpailukykyä ja kestävä kehitystä. Rakennesuunnitelma on yhdyskuntasuunnittelun hankekokonaisuus, joka käsittelee asuntopolitiikkaa, elinkeinostrategiaa, ilmastostrategiaa, liikennejärjestelmäsuunnitelmia ja palveluverkkosuunnitelmia. [12.]

Rakennesuunnitelmassa Vesilahden väestönkasvu on arvioitu huomattavasti suuremmaksi (6 500 asukasta vuonna 2030) kuin Tilastokeskuksen antamat lukemat. Asukasmäärän kasvu on ohjattu kolmelle alueelle: Narvan kylään, kuntakeskukseen ja Koskenkylään. Suunnitelman mukaan kuntakeskuksen asukasmäärän lisäys olisi vuoteen 2019 800 asukasta ja vuoteen 2039 vielä 800 asukasta lisää. [12. s. 39] Asukasmäärän lisäys olisi erittäin merkittävä ja ehdottomasti uhka vanhalle raittimiljöölle.

Tampereen kaupunkiseudun
rakennesuunnitelma.
(www.tampereenseutu.fi)

Yleiskaava

Vesilahden kirkonkylän osayleiskaava on hyväksytty kunnanvaltuustossa 13.11.2006. Osayleiskaavassa otetaan huomioon mm. yhdyskuntarakennne, asumisen tarpeet, liikenne, elinkeinoelämä, virkistysalueet sekä rakennetun ympäristön, maiseman ja luonnonarvojen vaaliminen. Osayleiskaavan valtakunnalliset ja maakunnalliset erityistavoitteet kohdistuvat ensisijaisesti kulttuurimaisemaan (Vesilahden kirkonkylän miljö), maisemaan ja muinaismuistokohteisiin.

Osayleiskaavassa on osoitettu mm. asumisen laajenemissuunta nykyisen taajaman lounaispuolelle, uusia työpaikka-alueita etelään ja itään, sekä kyläkuvan kannalta keskeisille alueille on asetettu suojelumerkintä (/s).

/s

Alue, jolla ympäristö säilytetään.

Luku merkinnän alapuolella viittaa kaavaselostuksen luetteloon, jossa säilytettävät ominaispiirteet on eritelty.

Määräys: Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennuksen purkamiseen tulee olla pakottava syy ja rakennusvalvontaviranomaisen lupa. Rakennuksissa suoritettavien korjaus- tai muutostöiden tulee olla sellaisia, että kohteen kulttuurihistorialliset arvot säilyvät. Uudisrakentaminen tulee sopeuttaa alueen maisemallisiin arvoihin.

Ympäristöä on hoidettava niin, että maiseman luonne ei oleellisesti muutu. [19.]

Kaavalla on varauduttu asukasmäärän kasvuun 1300–1625 henkilön verran. Lounaispuolen uudet asuinalueet sijoittuvat metsäalueelle ja tukeutuvat uuteen kokoojakatuun, jonka toinen pää tulee Rautialantielle ja toinen Vesilahdentielle. Liikennemäärät tulevat kasvamaan, kun uusien asuinalueiden pohjoisosasta liikennettä ohjautuu myös raitille. Tämä korostaa kevyenliikenteen reittien merkitystä. Raitti tulee olemaan yhä useampien vesilahtelaisten päivittäistä ympäristöä. Moni ajaa autolla vain ohitse. Olisi hyvä, jos raitilla olisi myös pysähtymisen arvoisia paikkoja.

Kaavan tavoitteissa mainittu rakennetun ympäristön huomioon ottaminen ei toteudu kaavassa parhaalla mahdollisella tavalla. Vaikka kaavassa on suojelumerkinnot kirkonkylän tärkeillä alueilla, ei osayleiskaava ole voimassa asemakaavoitetulla alueella. Kaavan tavoite tuntuu olevan tonttivarannon varmistaminen, ei niinkään kulttuuriympäristön vaaliminen. Osayleiskaava tulee ajankohtaiseksi siinä tilanteessa raittimiljöön alueella, kun asemakaavoja muutetaan. Asemakaavoittamattomalla alueella (kuten kirkonkylän keskeisellä peltoaukealla) noudatetaan osayleiskaavan määräyksiä.

Asemakaavat

Vesilahden kirkonkylä on lähes kokonaan asemakaavoitettu, lukuun ottamatta kahta merkittävää peltoaukeaa alueella. Vanhimmat kaavat on laadittu 1970-luvulla ja uusimmat viime vuosina. Tontit ovat vanhimmalla alueella erikoisen muotoisia ja kirkonkylän raitin linjaus pienipiirteisen mutkitteleva. Taajaman laajenemissuunta on lounaaseen ja itään päin, missä uusimmat asemakaavoitetut alueet sijaitsevat. [20.] Kirkonkylällä on rakentamattomia asemakaavatontteja sekä useita mahdollisia täydennysrakentamisen paikkoja.

Vesilahden kirkonkylän vanhimmat asemakaavat ovat rakennussuojelun näkökulmasta vanhentuneita. Kaavojen laatimisajankohtana – vielä 1990-luvulla – ei miljöösuojelua pidetty merkittävänä asiana pienessä maaseutukunnassa. Nykyään näiden alueiden arvo tunnustetaan ja ne on huomioitu maakunta- ja yleiskaavoituksessa. Lähivuosina uudistettujen raitin varren kaava-alueiden tilanne on parempi ja tulevaisuudessa kaavamuutoksissa tullaan varmasti huomioimaan suojelunäkökulma entistä paremmin.

Vuonna 2001 kunnassa aloitti Urjalan kunnan kanssa yhteinen aluearkkitehti. Samaan vaiheeseen osui myös maankäyttö- ja rakennuslain uudistaminen. 2000-luvun alkupuolisko oli vilkasta aikaa Vesilahden asemakaavoituksessa ja silloin valmistui mm. raitin varrelle sijoittuva Pappilan asemakaava, jossa suojelunäkökulma on huomioitu. Uusia asuinalueita kaavoitettiin runsaasti, kuten Hovi lounaassa, ja asumista ja työpaikkoja yhdistävä Virolaisen alue idässä. Kuitenkin suuri osa raitin miljöön arvorakennuksista on lähes täysin vailla asemakaavan suojaavia merkintöjä. Kirkonkylän maisemallisesti merkittävimmät peltoaukeat ovat kokonaan asemakaavoittamatta.

Kirkonkylän kulttuuriympäristön tuominen asemakaavan suojelun piiriin ei ole yksinkertainen asia. Alue on erittäin laaja asemakaavojen uudistamista ajatellen. Osallistumisprosessissa olisi satoja välittömästi osallisiksi luettavia tahoja ja kaikkien kuuleminen sekä kaikkia osapuolia tyydyttävän ratkaisun luominen olisi vuosien, ellei vuosikymmenien projekti. Järkevintä on uudistaa kaavoja pala palalta sitä mukaa kuin tarvetta ilmenee.

Kirkonkylän asemakaavalla ja kirkkolailla suojellut rakennukset ovat kartassa punaisella.

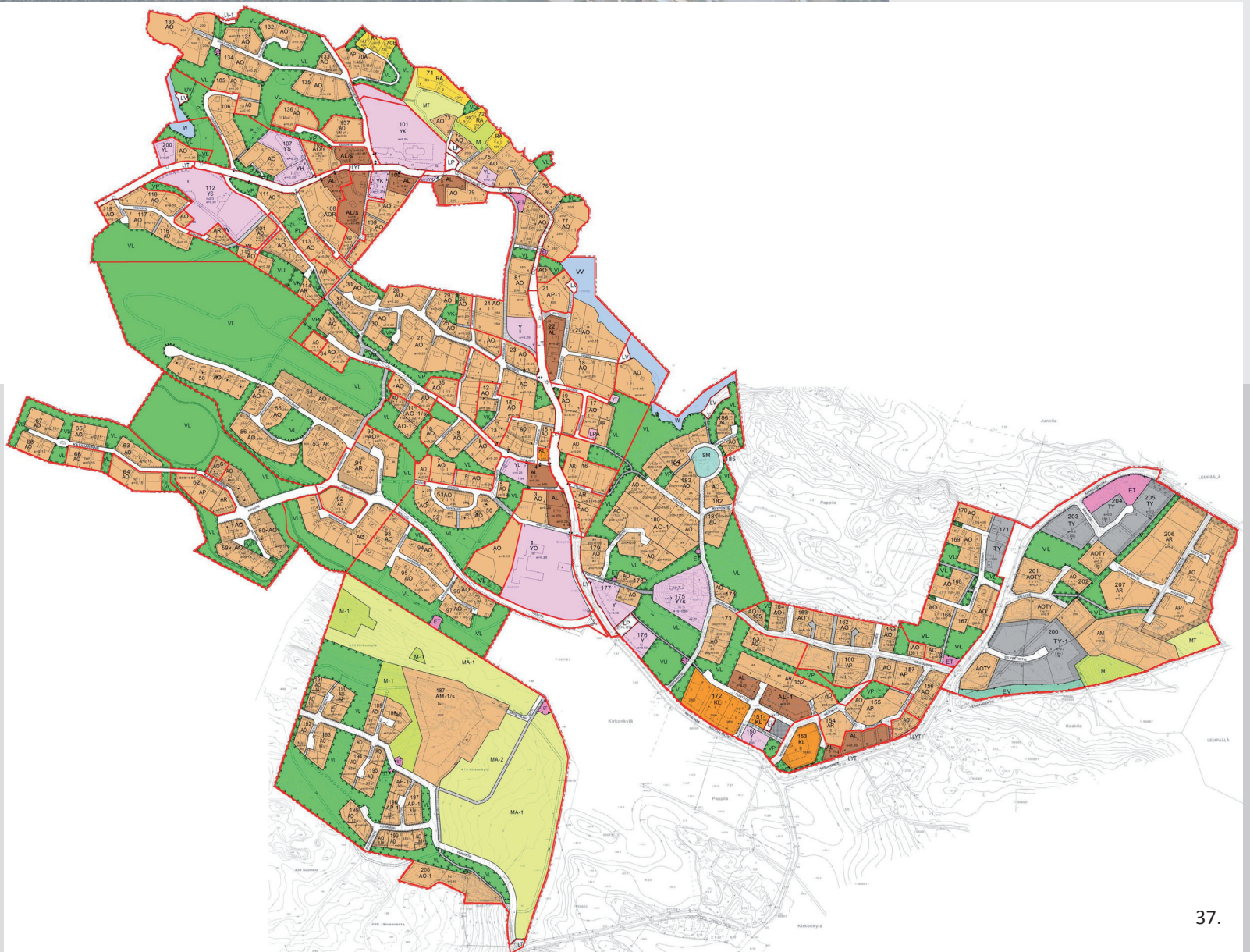

 Tyhjät asemakaavatontit

 Mahdolliset lisärakentamisen paikat

Kirkonkylän asemakaavayhdistelmä.
(www.vesilahti.fi)

Rakennusjärjestys

Vesilahden kunnan rakennusjärjestys on hyväksytty kunnanvaltuustossa 27.9.2004. Rakennusjärjestys on koko kunnan alueella voimassa oleva rakentamista ohjaava väline. Kaava on hierarkiassa rakennusjärjestystä vahvempi. Rakennusjärjestyksessä olevia määräyksiä ei sovelleta, jos oikeusvaikutteisessa yleiskaavassa, asemakaavassa tai Suomen rakentamismääräyskokoelmassa on asiasta toisin määrätty. [MRL 14 §] Rakennusjärjestys ottaa kantaa mm. rakennuksen sopeutumiseen ympäristöön ja maisemaan, pihamaan rakentamiseen, rakennusten purkamiseen, julkiseen ulkotilaan, ympäristön hoitoon, yhdyskuntatekniseen huoltoon, sekä lupajärjestelmiin. [21.] Rakennusjärjestyksen määräykset ovat hyvin yleisluontoisia jo sen tähden, että niiden täytyy olla päteviä joka puolella kuntaa.

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonnan viranomaistehtävistä huolehtii kunnan määräämä lautakunta. Rakentamisen neuvontaa ja valvontaa varten kunnassa on **rakennustarkastaja**. Jo ennen suunnittelutyön aloittamista tulevan rakentajan pitää käydä keskustelemassa kunnan rakennustarkastajan kanssa millaisen rakennuksen tontille saa rakentaa. Viranomaisen tehtävänä on selvittää asiakkaalle voimassaolevat kaavamääräykset ja muut rakentamiseen vaikuttavat raamit. Miljöosuojelun kannalta keskeistä on huomata, että rakennuslupaharkinta ei rajoitu vain kaavanmukaisuuden valvontaan; lupa voidaan siis evätä, jos rakennus ei sovellu paikalle tai on liian ruma, vaikka hanke sinänsä olisikin kaavan mukainen. [22.]

Kun tulevalle rakennukselle on laadittu suunnitelmat, haetaan rakennuslupaa. Myös merkittäviin korjaus-, muutos- ja laajennustöihin vaaditaan rakennuslupa. Edellä mainittuja rakennushankkeita pienemmät toimenpiteet, kuten mm. pienen katoksen tai rakennelman rakentaminen, aitaaminen ja julkisivun väriytyksen tai materiaalin muuttaminen vaativat toimenpideluvan tai ilmoitusmenettelyn.

Katu- ja puistosuunnitelmat

Asemakaavoihin merkityt kadut ja puistot toteutetaan yleensä erillisillä katu- ja puistosuunnitelmillä. Liikennesuunnitelmat kytkeytyvät yleis- ja asemakaavoituksen katuverkkojen suunnitteluun. Katusuunnitelmassa tarkentuvat kadun mitoitus, sen materiaalit ja liikenteelliset asiat. Viher- ja puistosuunnitelmissa voi olla eri mittakaavojen suunnitelmia; viheraluesuunnittelu kytkeytyy yleispiirteiseen maankäytön suunnitteluun ja pienempiirteisemmällä puistosuunnitelmillä toteutetaan rakennettuja puistoja ja mm. leikkipaikkoja.

Rakentamistapaohjeet

Rakentamisen ohjaamiseksi rakennus- ja ympäristölautakunta voi antaa alueellisia tai koko kuntaa koskevia rakentamistapaohjeita. Ohjeiden tulee edistää alueen ominaispiirteisiin ja paikallisiin erityisolosuhteisiin sopivaa ja kestäväää rakentamista. [21.]

Rakentamistapaohjeet täydentävät kaavoitus- ja lupajärjestelmää. Rakentamistapaohjeet voidaan laatia asemakaavatyön rinnalla osana asemakaavamääräyksiä ja niillä voidaan painottaa asemakaavan viestiä. Tällöin rakentamistapaohjeet hyväksytään kaavan yhteydessä kunnanvaltuustossa. Ohjeet voidaan laatia myös vanhalle, aiemmin kaavoitetulle alueelle. Tällöin ohjeiden painoarvo on maankäyttö- ja rakennuslain 117 §:n 1 momentin mukainen. Korkein hallinto-oikeus on tulkinnut asian näin:

Sellaisetkin rakentamistapaohjeet, jotka eivät ole osa oikeusvaikutteista asemakaavaa, kuvaavat laatijansa käsitystä siitä, millaisia vaatimuksia rakentamista koskevat säännökset rakentamiselle kyseessä olevalla kaava-alueella asettavat. Jos tällaisia rakentamistapaohjeita on noudatettu johdonmukaisesti ja rakennettu ympäristö on muotoutunut niiden mukaiseksi, voi ohjeilla olla välillisesti merkitystä myös harkittaessa sitä, soveltuuko rakennus maankäyttö- ja rakennuslain 117 §:n 1 momentissa tarkoitettu tavoin rakennettuun ympäristöön. [23.]

Rakentamistapaohjeiden muoto voi olla varsin vapaa, usein monisanaisempi ja kuvitettu, toisin kuin muiden ohjaamishierarkian välineiden muoto. Juuri muodon vapaus antaa ohjeistuksille mahdollisuuden taipua hienovaraisemman ohjauksen välineeksi. Yleensä rakentamistapaohjeilla ohjataan mm. rakennuksen sijoittumista tontille, maanpinnan muokkausta, korkeutta, massaa, kattomuotoa, kattokulmaa, väritystä, materiaaleja, aitaamista, tontin ja pihan käyttöä, istuttamista sekä muita miljööön muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä.

Vesilahden uusille kaavoitetuille alueille on laadittu rakentamistapaohjeet asemakaavatyön yhteydessä. Vanhemmilla alueilla ohjeistuksia ei juuri ole. Näillä alueilla noudatetaan rakennusjärjestyksen määräyksiä. Erityisesti kirkonkylän raitin varren täydennysrakentaminen kaipaa tarkempaa ohjeistusta. Tähän mennessä uuden täydennysrakennusprojektin ilmetessä on aluearkkitehti räätälöinyt rakentamistapaohjeet kuhunkin hankkeeseen tapauskohtaisesti. Tapa on työläs ja usein arkkitehti tulee mukaan silloin, kun projekti on jo hyvin pitkällä. Parhaaseen lopputulokseen miljööön kannalta päästään, kun rakentamistapa huomioidaan suunnittelussa jo alusta alkaen.

Rakentamisen ohjaamisen välineiden arviointi raittimiljöö näkökulmasta

Kuntakeskuksen maankäytön suunnittelussa tärkeimmät välineet ovat yleiskaava ja asemakaava. Yleiskaava määrittelee toimintojen sijoittumisen, kuntakeskuksen laajenemissuunnan ja yleiset periaatteet mm. suojelulle ja muille tärkeille näkökulmille hyvää elinympäristöä suunnitellessa. Asemakaavat tarkentavat näitä periaatteita yksityiskohtaisemmiksi.

Asemakaavaan merkitään tonttien käyttötarkoitus ja rajat, rakennusoikeuden määrä, tarkat suojelumerkinnot ja muut asemakaavan tavoitetta selventävät merkinnät. Asemakaava voidaan viedä hyvinkin tarkasti rakentamistapaa määritteleväksi, mutta yleensä se ei ole tarkoituksenmukaista. Liian tiukka kaava vanhenee nopeammin kuin muuntojoustava vapaampi kaava. Mitä yksityiskohtaisempi kaava on, sitä tarkempi kohdistus on myös suojelussa. Yksittäisten rakennusten suojeleminen asemakaavassa ei välttämättä kuitenkaan edesauta miljöösuojelua. Yksittäinen rakennus voi säilyä, mutta ympäristö muuttua. Tarvitaan laajempaa näkökulmaa.

Yleiskaavassa on merkitty alueita, joilla ympäristö säilytetään. Mitä merkintä tarkoittaa raittimiljöössä tai yksittäisessä pihapiirissä? Saako yksittäisen rakennuksen purkaa, vaikka asemakaavassa ei olisikaan suojelumerkintää?

Miljöösuojaus vaatii kokonaiskuvan hahmottamista. Kunnassa kaavoittaja on silloin vastuussa. Asemakaavaprosessi rakennetulla alueella on hidas ja pitkä. Miljöösuojaus tarvitaan joustavampia rakentamisen ohjaamisen välineitä.

Maankäyttö- ja rakennuslaissa mainitaan useassa kohdassa kohtuullisuuden käsite. Kaavalla ei saa aiheuttaa maanomistajalle kohtuutonta haittaa ja määräysten tulee olla maanomistajalle kohtuullisia (MRL 54 §, 57 §). Miten kohtuullisuus määritellään? Onko kohtuutonta vaatia säilyttämään huonokuntoisia rakennuksia, jos omistajalla ei ole intressejä siihen?

Raittimiljöötä uhkaa muuttuminen anonyymiksi pientalolähiöksi, jos rakentamista ei ohjata. Vanhojen rakennusten purkaminen ei ole suoranainen uhka Vesilahdella, innokkaita korjaajia yleensä vanhoille rakennuksille löytyy. Jotkin vanhat rakennukset sijaitsevat niin hienoilla paikoilla, että vaarana voi olla ns. "tonttibongaus", jolloin vanha halutaan purkaa uuden

Vanhaa ja uutta.

tieltä. Tämänlaista toimintaa säädellään mm. asemakaavoituksen suojelumerkinnöillä ja purkamislupamenettelyllä.

Vaikka rakennusten rakentaminen, muuttaminen ja purkaminen on luvanvaraista, on näiden viranomaisilta haettavien lupien kiertäminen varsin tavallista. Jopa kunnan viranomaisilla on vaikeuksia tulkita kaavamerkintöjä, mikä on johtanut suojeltujen rakennusten purkuun. Arvokkaat rakennukset saattavat läpikäydä valtavia muutoksia ilman, että otetaan huomioon rakennusten historiallista arvoa. Rakennussuojelu sekä uudis- että korjausrakentamisen ohjaus jää yleensä rakennusvalvonnan vähäisten resurssien harteille. Rakennusvalvonta tarvitsee työkaluja miljöösuojelun toteuttamiseen päivittäisessä työssään.

Suunnitelman työkalu

Vesilahden kunnan asemakaavoituksen linja vanhan raittimiljööön alueella on päivittää vanhoja kaavoja pala palalta. Miljöösuojelutyö etenee hitaasti, jolloin kunnassa on alettu miettiä toisenlaista lähestymistapaa asiaan. Alueelle voidaan laatia rakentamistapaohjeet ohjaamaan uudisrakentamista ja korjaamista. Rakentamistapaohjeet voidaan hyväksyä tulevaisuuden kaavamuutoksissa osaksi kaavoja. Sitä ennen ohjeet toimivat osana rakennusvalvonnan rakentamiseen kohdistuvaa ohjausvaltaa.

Rakentamistapaohje on hyvä työkalu arvokkaan miljööön rakentamisen ohjaamiseen. Ohjeiden laatiminen vanhalle alueelle vaatii suunnittelijalta miljööön luonteen ymmärrystä. On paljon helpompaa laatia ohjeistus ”neitseelliselle maalle”, koska silloin ei olla sidoksissa vanhan rakenteen monimuotoisuuteen. Monimuotoiselle alueelle on vaikea tehtävä laatia yleispätevät ja yksiselitteiset ohjeet. Ohjeiden täytyy olla selkeät, jotta ne tulevat ymmärretyksi. Laadittaessa ohjeistusta rakentamattomalle alueelle tulee ohjeista helposti liian tiukat. Liika homogeenisuus, liian samankaltaiset rakennukset luovat monotonista ympäristöä. Variaatioille täytyy antaa sijaa.

Rakentamistapaohjeiden joustava muoto luo mahdollisuuksia miljöösuojelutyön toteuttamiseen. Ohjeiden kohtuullisuudesta voidaan käydä neuvotteluja maanomistajien kanssa. Siinä missä kaavalla ehdottomasti suojellaan yksittäisiä rakennuksia, voidaan rakentamistapaohjeiden kautta käydä neuvotteluja miljööön kannalta tärkeiden tekijöiden suojelusta.

Tiukasti määritelty rakentamistapa saattaa johtaa monotoniseen ympäristöön.

Suunnitelmaosio

On selvää, että Vesilahden kirkonkylän raitin miljöön on suojelemisen arvoinen kokonaisuus. Kehitys alueella ei kuitenkaan saa pysähtyä, kasvavan kuntakeskuksen on katsottava tulevaisuuteen vaalien samalla menneisyyttään. Suunnitteluongelmana on kasvukunnan keskuksen arvokas raittimiljöö, missä on valtavasti rakentamispaineita, ja minne rakentamisen ohjaamiseen tarvitaan välineitä. On luontevaa, että täydennysrakentamista sijoittuu kirkonkylän keskeisimmälle alueelle palveluiden ja infrastruktuurin välittömään läheisyyteen.

Uudisrakentamisen ongelmia

Vesilahden kirkonkylän raitin varrelle on viime vuosina rakentunut useita uudisrakennuksia. Useimmat uudiskohteet ovat rakentuneet tyhjiille asemakaavatonteille. Rakentamista on ohjattu erikseen laadituilla projekti-kohtaisilla rakentamistapaohjeilla.

Toiset uudisrakennuksista istuvat paikalleen paremmin kuin toiset. Rakennusten massat ovat pysyneet useimmissa kohteissa kohtuullisen kokoisina, samoin rakennuksen korkeus sekä kattokulma ja -muoto. Tämä lienee erikseen laadittujen rakentamistapaohjeiden ja rakennusvalvonnan ansiota. Jotkut uudisrakennuksista sijoittuvat maisemallisesti ongelmallisille kohdille, kuten pellon reunaan tai järvinäkymän tielle. Monesti maastoa on muokattu liian rankasti.

Uudisrakennusten arkkitehtuuri on nykyajan tavan mukaan tyyppillistä pakkettitaloarkkitehtuuria kuisteineen, erkkereineen ja kattolyhtyineen. Pakkettitalojen suurimpia ongelmia miljöön kannalta on niiden tasapäistävä arkkitehtuuri. Tontin ja maaston muotoa, rakennuksen suuntausta tai ympäröivää miljöötä ei yleensä huomioida millään lailla. Ainoa piharakennus on kahden auton autotalli, jonka valtavat pariovet tervehtivät tulijaa päärakennuksen jäädessä autojen alttarin varjoon. Arkkitehtuurin yksityiskohdat ja värimaailma ovat vierasta maaseudulle.

Yllä esimerkkejä raittimiljöön uudisrakennuksista.

Oikealla hyvä esimerkki uudisosan liittymisestä vanhaan. Uuden siiven arkkitehtuuri on täysin modernia, olematta silti ristiriidassa vanhan ympäristön kanssa.

Nykyisen rakentamiskulttuurin ongelmana on myös se, ettei hankkeessa käytetä ammattimaisia suunnittelijoita. Jos rakennus valitaan katalogista sen sijaan, että se suunniteltaisiin varta vasten kyseiselle paikalle, on selvää, että rakennus näyttää vieraalta suhteessa ympäristöönsä. Toisaalta, harvemmin arkkitehtejä käytettiin entisaikoinakaan, mutta silti rakentamista oli yhtenäinen. Tämä johtui siitä, että materiaaleja oli vähän, materiaalit olivat paikallisia ja kaikki rakennettiin käsin. Nykyään materiaalien ja rakennustekniikoiden kirjo on suuri. Rakennusmateriaalien ja tekniikoiden viidakossa tarvitaan ammattilaisen näkemystä. Kulttuurimiljööseen rakennettaessa perinteisten materiaalien ja rakentamistapojen rooli korostuu.

Hyvä rakentamistapa

Kun lähdetään rakentamaan uutta arvokkaaseen kulttuurimiljööseen, on syytä muistaa, että ympäristön asettamat vaatimukset uudisrakennukselle ovat paljon korkeammat kuin tavallisella omakotialueella. Suunnittelun lähtökohtana tulee olla rakennuksen ympäristöön soveltaminen ja pyrkimyksenä ympäristön parantaminen. Tämä ei tarkoita arkkitehtuurin historiallisten yksityiskohtien kopioimista, vaan yleistä rakentamistapaa.

Lähtökohtana uuden rakentamiselle vanhassa miljöössä tulee olla paikka. Pitää tutkia mikä on paikan henki ja luonne. Tulee ottaa huomioon ympäristöstä löytyvät tekijät, kuten naapurirakennukset, luonnon elementit ja infrastruktuuri. On syytä miettiä, miten uusi rakennus istuu maaston muotoihin ja asettuu edullisesti auringon valon ja lämmön suhteen. Vasta tämän tutkielman jälkeen voidaan suunnitella arkkitehtuuria.

Uudisrakennuksen arkkitehtuurin olisi hyvä edustaa ajatonta ja vähäeleistä tyyliä, ilman viittauksia menneisiin tyyliuntauksiin. Uudisrakennus saa näyttää uudelta, mutta toisaalta pinnallisia muotivirtauksia on parempi välttää. Tavoitteena on, että tänään rakennettu talo näyttää vielä vuosikymmenien päästä yhtä ajankohtaiselta kuin rakentamisajankohtanaan. Parhaimmillaan uudisrakennus eheyttää ympäristöä ja tuo siihen ajallista syvyyttä kunnioittaen näin vanhaa miljöötä.

Yllä esimerkkejä raittimiljöön uudisrakennuksista.

Vasemmalla uudisosan liittyminen vanhaan pihan puolelta. Entisessä tallirakennuksessa toimii kahvila ja pizzeria. Yrittäjätoiminta tuo mukavaa vireyttä aivan kunnan vanhaan keskustaan. Huomionarvoista on myös rakennusmateriaalien kierrätys; uudisosassa on käytetty päärakennuksen vanhoja, aikoja sitten purettuja ikkunoita.

Rakentamistapaohjeet

Näiden rakentamistapaohjeiden tavoitteena on ratkaista edellä selvitetty täydennysrakentamispaineiden aiheuttamat miljöö- ja rakennussuojelulliset ongelmat olemalla avuksi rakentajalle suunnittelussa ja viranomaiselle rakennuslupia arvioitaessa. Ohjeissa on erityisesti otettu kantaa siihen, miten täydennysrakentaminen raitin varteen sopeutuisi parhaiten.

Asemakaavamerkinnot menevät aina erillisten rakentamistapaohjeiden edelle. Joillain alueilla asemakaavamerkinnoista voidaan tehdä vähäisiä poikkeamia rakentamistapaohjeiden osoittamalla tavalla, mutta asiasta päättää aina rakennusvalvonta. Joissain yksittäistapauksissa rakentamistapaohjeen hengen noudattaminen on yksittäistä määräästä tärkeämpää. Jokainen paikka tulee suunnitella yksilöllisesti, eikä yleispiirteinen ohje aina taivu siihen tavoitteeseen.

Rakentamistapaohjeet jakautuvat neljän otsikon alle. Ensimmäinen osio - *Paikka* - käsittelee uudisrakennuksen sijoittamista raitin varren tonteille. Toinen osio - *Rakennus* - käsittelee uudisrakennuksen massan mittasuhteita. Kolmas osio - *Yksityiskohdat* - käsittelee arkkitehtuuria tarkemmin ja neljäs osio - *Piha* - käsittelee tontilla sijaitsevien elementtien suunnittelua. Lisäksi ohjeissa annetaan vinkkejä korjausrakentajalle ja otetaan kantaa rakennusten purkamiseen.

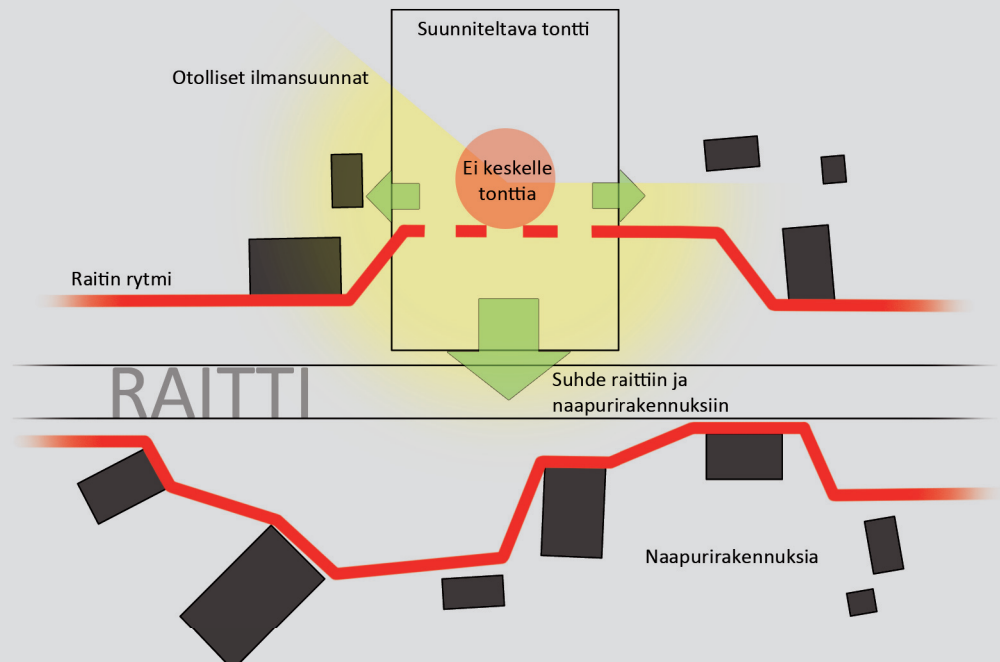
Paikka

Tärkein asia uudisrakennuksen sovittamisessa vanhaan miljööseen on rakennuspaikan valinta ja tontin suunnittelu. Rakennuksen arkkitehtonisilla yksityiskohdilla ei voida pelastaa huonosti valittua ja huonosti suunnittelua rakennuspaikkaa.

Kirkonkylän raitin varteen muodostuu hienoja näkymiä yli peltojen ja kohti Pyhäjärveä. Uudisrakennus tulee sijoittaa siten, ettei se häiritse kauko- maisemassa. Rakennusta ei saa sijoittaa merkittävän näköalan esteeksi tai maiseman rajaan. Jos tontti kuitenkin sijaitsee maiseman rajassa, tulee suunnittelussa erityisesti huomioida maiseman rajatilan käsittely.

Uudisrakennuksen sijoituksessa tulee huomioida ympäristön rajavat elementit, kuten suhde naapurirakennuksiin ja suhde raittiin. Jokainen tontti on yksilöllinen tapaus, joka on erikseen ratkottava.

Tontin suunnittelukaavio
1/1000

Pääsääntöisesti voidaan todeta, ettei rakennusta pidä sijoittaa keskelle tonttia. Tontilla sijaitsevien rakennusten tulee muodostaa pihapiiri. Rakennuksen harjansuuntaus tulee sitoa johonkin ympäristön elementtiin, kuten raitin varren rakennusten muodostamaan rytmiin, tontin suuntaukseen tai naapurirakennusten suuntaukseen. Rakentamistavassa - myös rakennusten sijoituksen suhteen - on pyrittävä sopeuttamaan uudisrakennus kulttuuriympäristöön.

Raitin varren tonteista osa on melko tasaisella paikalla ja osa on rinteessä. Pihamaan korkeusasemaa ei saa muuttaa keinotekoisesti. Rakennuspaikan maastoa ei saa pengertää, eikä tonttia saa tasata. Rakennus tulee sovittaa luonnollisiin maastonmuotoihin, huomioiden myös otolliset ilmansuunnat rakennuksen suuntauksen kannalta. Rakennus suunnitellaan maastoa mukailevaksi eikä päinvastoin.

Rakennus

Toiseksi tärkein asia uudisrakennuksen sovittamisessa vanhaan miljööseen on rakennuksen mittasuhteet. Sopusuhtaisen kokoinen ja muotoinen rakennus muodostuu yksinkertaisesta massasta ja perinteisestä kattomuodosta.

Rakennusmassan tulee olla suorakaiteen muotoinen. Jotta alueelle ominainen pienipiirteinen mittakaava säilyy, rakennuksen ulkomitat eivät saa olla liian suuria. Omakotitalossa suorakaiteen muotoisen rakennusmassan runkosyvyys saa olla enintään 8 metriä ja pituus 12 metriä. Noppamainen rakennusmassa sallitaan myös.

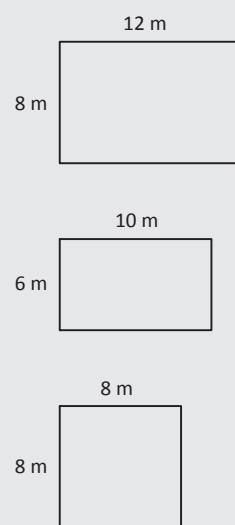
Yksikerroksinen rakennus on alueelle liian matala massaltaan. Sopusuhtainen rakennusmassa syntyy tiiviistä pohjapinta-alasta, rakennusoikeuden jakautuessa osittain ullakon tasolle. Suurimmalla osalla raitin varren tonteista on kaavassa merkitty kerrosluku I u 2/3, jonka mukaan rakennuksen suurimman kerroksen alasta 2/3 saa ullakon tasolla käyttää kerrosalaan laskettavaksi tilaksi.

Uudisrakennus ei saa jättää varjoonsa vanhoja rakennuksia. Siksi uudisrakennuksen korkeus tulee suhteuttaa naapurirakennusten korkeuteen. Täysin kaksikerroksinen rakennus on liian korkea.

Alueella perinteinen kattomuoto on satula- eli harjakatto. Muut kattomuodot eivät ole asuinrakennuksissa sallittuja. Piharakennuksissa hyväksytään myös pulpettikatto.

Sopiva kattokulma on riippuvainen runkosyvyydestä. Mitä kapeampi runkosyvyys, sitä jyrkempää kattokulmaa voidaan yleensä käyttää. Syvärunkoisissa taloissa suositellaan loivempaa kattokulmaa. Piharakennuksen kattokulman tulee olla loivempi kuin asuinrakennuksen kattokulman. Suositeltava kattokulma asuinrakennuksessa on 30–40 astetta ja piharakennuksissa 15–30 astetta.

Räystäiden pituus ja muoto tulee olla sopusuhtainen rakennuksen mittasuhteiden kanssa. Räystäät tulee rakentaa avoimina, eikä niitä saa koteloida.

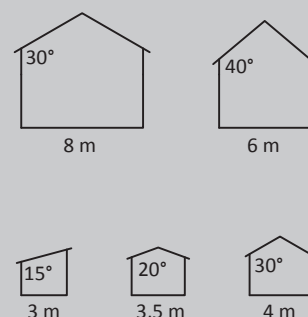

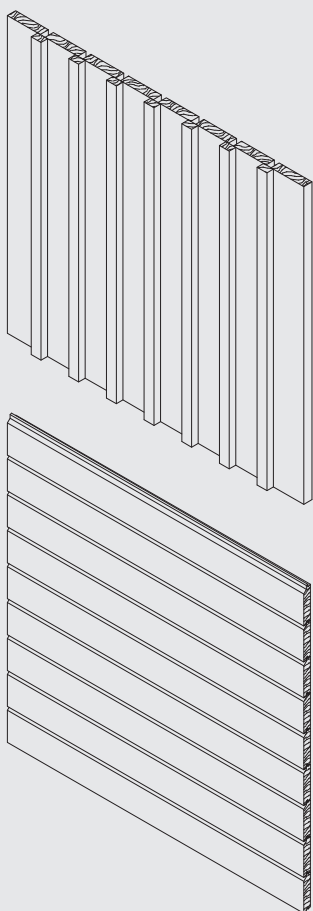
Yllä:

- talon pohjan maksimikoko
- pienimittakaavaisen ympäristön suositeltava talon pohjan koko
- noppamaisen talon pohjan maksimikoko

Alla:

- kattokulman suhde runkosyvyyteen
- piharakennuksen kattokulman suhde runkosyvyyteen

Yllä:
- peiterimalaudoitus
- ponttilaudoitus

Alla:
Raitin varren talon yksinkertainen
ja kaunis kuisti.

Yksityiskohdat

Julkisivumateriaalina tulee käyttää peittomaalattua puuta. Julkisivuvuorauksen tulee olla koko julkisivun korkeudelta joko pystysuuntaista peiterimalaudoitusta tai vaakasuuntaista ponttilaudoitusta. Vuorauslaudoituksen suuntaa ei saa vaihdella ja laudoitukseen suunnitellut katkot tulee perustella rakenteellisilla tekijöillä. Julkisivujen yleisilmeen tulee olla selkeä.

Katemateriaalina tulee käyttää tiiltä, huopakatetta tai konesaumattua peltiä. Profiloitunut peltikatteet, kuten tiilikuviota jäljittelevä peltikate, ovat kiellettyjä. Suositeltavat katevärit ovat punainen, musta ja tummat harmaan sävyt.

Julkisivujen väriyksessä käytetään yhtä pääväriä, jonka lisäksi yksityiskohdissa, kuten ikkunanpuitteissa ja nurkkalaudoissa voidaan käyttää tehosteväriä. Kivijalalla ja katolla on omat värinsä. Vierekkäisillä tonteilla tulee välttää samaa pääväriä asuinrakennuksissa elävän ympäristön saavuttamiseksi.

Perinteiset värisävyt perustuvat luonnonpigmentteihin ja ovat suositeltavia myös uudisrakennuksissa. Vaaleat pastellisävyt käyvät asuinrakennuksiin, mutta vähempiarvoisiin piharakennuksiin niitä ei voi suositella. Mikäli rakennuksen julkisivuna on hirsipinta, on se maalattava perinteisellä punamultamaalilla ja rakennuksen nurkat koteloitava tehostevärillä maalatuilla laudoilla.

Rakennusmassaan ei saa yhdistää liian monenlaisia arkkitehtonisia elementtejä. Rakennuksen sisäänkäynnin yhteyteen on kuitenkin hyvä rakentaa pieni kuisti. Kuisti on rakennuksen arvokkain osa, joka osoittaa pääsisäänkäynnin paikan ja ohjaa tulijan oikeaan paikkaan. Jos samaan rakennukseen yhdistää monenlaisia elementtejä, kuten kuisteja, terasseja, kattolyhtyjä ja erkereitä on vaikutelma sekava, eikä kyseisenlainen arkkitehtuurin elementtien runsaus sovellu raitin varren vanhan rakenteen sekaan. Raitin varren vanhoissa rakennuksissa on hyviä esimerkkejä sopivanlaisista yksinkertaisista ja vähäeleisistä kuisteista.

Runollisesti kuvailtuna ikkunat ovat rakennuksen silmät ja silmät ovat sielun peili. Ikkunoiden sijoittelua, suuntausta ja muotoa käytetään arkkitehtuurin ilmaisun keinoina. Ikkunamuodoista suositeltavin on yksinkertainen pystysuuntainen suorakaide. Kaarevat tai monikulmaiset ikkunamuodot ja suuret lasiseinämät eivät sovi raittimiljööseen. Julkisivu näyttää eheältä ja kauniilta kun ikkunalasi on suunnilleen samassa tasossa julkisivupinnan kanssa.

Rakennusten listoitusten tulee olla yksinkertaisia. Historiallisten tyylipiirteiden jäljittely ei ole suotavaa. Ylimääräistä koristelua tulee välttää.

Piha

Piharakennukset, kuten autotallit ja -katokset tulee sijoittaa erilleen asuinrakennuksesta, eikä niitä saa yhdistää katoksella tai muulla vastaavalla rakenteella. Talousrakennuksen arkkitehtuurin tulee olla alisteinen päärakennuksen arkkitehtuurille.

Halutessaan tontin voi aidata matalalla, korkeintaan 1,6 metriä korkealla peittomaalatulla puuaidalla. Aidan väritys tulee suunnitella sopivaksi tontilla sijaitsevien rakennusten suhteen. Aidan arkkitehtuurin tulee olla yksinkertaista ja koristelua tulee välttää. Pihatilan rajaamiseen soveltuu parhaiten asuinrakennuksen ja piharakennusten sommittelu suojaiseksi pihapiiriksi.

Tontilla olevaa puustoa ja kasvillisuutta tulee säilyttää mahdollisimman paljon. Varsinkin maisemaa rajaava puusto ja erityiset maisemapuut tulee säilyttää. Rakennusvaiheessa tontilla olevaa puustoa tulee suojata rakentamisen aikaisilta vaurioilta. Rakennettaessa uutta maiseman rajakohdan, tulee tontille istuttaa puita, jotka vuosien saatossa sitouttavat uuden rakennuspaikan osaksi maisemaa. Puulajeista suositeltavia tavallisten koivun, männyn ja kuusen lisäksi ovat Vesilahdella perinteiset vaahtera ja pihlaja. Muutkin jalot lehtipuut kuten tammi, saarni ja lehmus ovat suositeltavia. Maalaismaisemaan eivät kuulu hopeapajut tai Terijoensalavat.

Puutarhamaiset istutukset syreenipensaineen ovat tyyppillisiä raitin varren pihoilla. Perinteiset pihakasvit sopivat parhaiten myös uudisrakennusten pihoihin. Suuret tasaiset nurmikentät tai laajat asfaltti- tai kivipäällysteiset pihamaat eivät kuulu raittimiljöön pihoihin.

Vähäeleinen aita on rakennettu mukailemaan maastonmuotoja.

Korjaaminen

Vanhojen arvorakennusten korjaaminen on hyvin laaja aihe, johon näissä rakentamistapaohjeissa ei ole pureuduttu. Edellä läpikäytyjä rakentamistapaohjeita voidaan soveltuvin osin käyttää myös korjaamisen ja laajentamisen ohjeina.

Raittimiljöössä vanhan rakennuskannan vaaliminen on tärkeä asia. Vanhat rakennukset luovat paikkaan autenttisuuden tunnetta ja juurevuutta; asioita, joihin uudisrakentaminen ei pysty, vaikka sitä tuleekin tavoitella. Korjausrakentamisesta on paljon asiantuntevaa lähdemateriaalia ja kirjallisuutta. Seuraavassa on lista korjausta ohjaavista tahoista ja muutamia hyviä kirjallisuusesimerkkejä. Kirjallisuusesimerkit sopivat myös täydennysrakennusta suunnittelevalle ohjenuoraksi uudisrakennuksen sopeuttamiseen vanhaan miljööseen.

Pirkanmaan maakuntamuseo

<http://www.tampere.fi/vapriikki/maakuntamuseo.html>

Pirkanmaan perinnerakennusmestari toiminta tarjoaa neuvontaa rakennusten omistajille. Perinnerakennusmestari neuvoo sekä yksityisiä että yhteisöjä vanhojen rakennusten hoidossa. Palvelu on ilmaista.

<http://www.tampere.fi/vapriikki/maakuntamuseo/korjausneuvonta.html>

Ympäristöministeriön ja Museoviraston tuottama sivusto:

www.rakennusperinto.fi

Museoviraston korjauskortisto, ilmaiseksi luettavissa:

www.nba.fi/fi/korjauskortit

Hyvä tästä vielä tulee - Perinnerakennusmestarin parhaat vinkit. Pirkanmaan maakuntamuseon julkaisu, ilmaiseksi luettavissa:

<http://www.tampere.fi/tiedostot/57tNyVEHn/rape2004kirja.pdf>

Panu Kaila: *Talotohtori: rakentajan pikkujättiläinen.*

Kaila on kirjoittanut myös rakennusten maalaamisesta useammankin kirjan, mm. *Kevät toi maalarin: Perinteinen ulkomaalaus* ja *Kesällä töitä teki maalari: Perinteinen ulkomaalaus tänään.*

Eino Niskala: *Puutalon korjaus*

Sture Balgård: *Täydennysrakentaminen puukaupungissa*

Yllä:

Yrittäjätalo kesällä 2009

Alla:

Yrittäjätalo talvella 2010

Yläkerran alkuperäinen pystysuuntainen ikkuna on vaihdettu kahteen neliönmalliseen ikkunaan, jotka yhdessä muodostavat vaakasuuntaisen kokonaisuuden. Ilmeisesti yläkerran tilajärjestelyjä on muutettu siten, että yksi huone on jaettu kahdeksi ja molempiin tiloihin on haluttu luonnonvaloa.

Rakennuksen autenttisuus on kärsinyt ikkunamuutoksesta. Juuri ikkunapuitteiden kaltaiset alkuperäiset yksityiskohdat ovat rakennuksen arvokkaimpia osia. Uusien ikkunoiden vaakasuuntainen kokonaisuus ei kunnioita vanhaa rakentamistapaa. Ikkunamuutos olisi voitu sovittaa paremmin vanhaa rakennusta kunnioittavaksi; neliöiden sijasta ikkunoiden muoto olisi voinut olla pystysuuntainen kapea suorakaide. Yhdessä kaksi pystysuuntaista ikkunaa olisivat muodostaneet alakerran ikkunan tyylisen suuremman ikkunan. Joka tapauksessa tämänkaltaisia muutoksia kannattaa harkita perinpohjaisesti ennen toteutusta.

Purkaminen

Rakennuksen purkaminen on harvoin suositeltavaa. Usein erittäin huonokuntoisen näköisetkin rakennukset ovat korjattavissa. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaalla alueella jokaisella vanhalla rakennuksella on oma paikkansa miljöötä määrittävänä osana. Purkaminen tuhoaa lopullisesti kulttuuriarvoja ja tuhlaa luonnonvaroja.

Asemakaavaan merkittyjä suojelukohteita ei saa purkaa missään olosuhteissa. Vaikka rakennusta ei olisi kaavamerkinnällä suojeltukaan, ovat kaikki Vesilahden kirkonkylän vanhat rakennukset miljöön kannalta erittäin arvokkaita. Kirkonkylän rakennuskannasta on laadittu inventointi, jossa on määriteltä rakennusten arvoluokituksia.

Purkaminen on luvanvaraista ja asiasta päättää rakennusvalvonta.

Rakennusvalvontaviranomainen voi rakennuksen tai sen osan purkamislupahakemusta käsitellessään vaatia hakijaa toimittamaan asiantuntijan tekemän selvityksen rakennuksen kulttuurihistoriallisesta arvosta ja todellisesta kunnosta. Vastaava selvitys tulee toimittaa myös purkamiseen johtavan rakennuslupahakemuksen yhteydessä. [20.]

Rakentamistapaohjeiden esimerkit

Rakentamistapaohjeiden periaatteita selventämään on valittu raitin miljööstä kolme paikkaa esimerkisuunnitelmien pohjaksi. Esimerkeissä esitetään miten suunnittelua tulisi lähestyä arvokkaassa ympäristössä. Tarkoituksena ei ole esittää varsinaista lopullista taloarkkitehtuuria, vaan keskittyä suunnittelutyön alkuvaiheeseen, siihen pohjatyöhön, joka lopulta kirkastuu rakennuspiirustusten muotoon. Pohjatyö voi johtaa erilaisiin lopputuloksiin, eikä rakentamistapaohjeita ole haluttu kahlita tiettyyn arkkitehtuurityyliin. Variaatioille täytyy antaa tilaa elävän ympäristön saavuttamiseksi.

Kaikki esimerkit sijoittuvat raitin varren arvoalueelle, uudisrakentamisen kannalta herkimpiin paikkoihin. Ensimmäinen esimerkkilotto sijaitsee kunnantalon vieressä, suljetussa raittimiljöössä. Toinen lotto sijaitsee mutkassa, avoimen peltoaukean vieressä, lähellä järven rantaa. Molemille tonteille on suunniteltu täydennysrakennuksen paikat. Kolmas esimerkki käsittelee peltoaukean reunan tyhjiä kaavatontteja.

Esimerkkipaikat ilmakuvassa.

Paikka 1

Suurehkolla epäsäännöllisen muotoisella tontilla sijaitsee asemakaavalla suojeltu asuinrakennus sekä sauna, maakellari, liiteri ja navetta.

Tontti kuuluu Kässän tilasta vuonna 1891 lohkottuihin pieniin palstatiloihin. Asuinrakennus on rakennettu vuonna 1916 ja sitä on laajennettu 1940-luvulla. Ikkunat on muutettu 1960-luvulla nykyisenlaisiksi. Kirkonkylän inventoinnin mukaan kulttuuriarvoja tontilla edustaa vanha sauna 1800-luvulta, joka on aikaisemmin ollut asuinrakennus. Asuinrakennuksen kulttuuriarvot ovat sen värikkäässä asukashistoriassa.

Talo näyttää asumattomalta ja villiintynyt piha on hoidon puutteessa. Paikka vaatisi kohennusta. Tontti on kooltaan noin 4200 m² ja niin suuri, että sen voi hyvin jakaa. Vaikka rakennus on suojeltu, sen arvopiirteet ovat hävinneen rankkojen julkisivu-muutosten myötä. Rakennuksen etualalla on tilaa uudisrakennukselle. Hyvin suunniteltuna ja toteutettuna uudisrakennus parantaisi paikkaa ja toisi uuden aikakerrostuman raitin varren miljööseen.

Suunnittelua ohjaavat tekijät

Voimassa oleva asemakaava on melko tuore, vuodelta 2004. Tontin käyttötarkoitus on erillispientalojen korttelialue, jolla ympäristö säilytetään (AO/s): ”Kortteli on osa kulttuurihistoriallisesti yhtenäistä aluetta. Ympäristön vanhan rakennuskannan, puuston, tiestön, pihapiirien rakenteiden ja yleisilmeen säilymiseen sekä uudisrakentamisen sopeutumiseen ympäristöön tulee kiinnittää erityistä huomiota.” Rakennusalan raja seuraa tontin rajoja ja rakennusoikeutta tontille on merkitty 300 k-m². Kaavaan on merkitty kerrosluku I u 2/3, jonka mukaan rakennuksen suurimman kerroksen alasta 2/3 saa ullakon tasolla käyttää kerrosalaan laskettavaksi tilaksi.

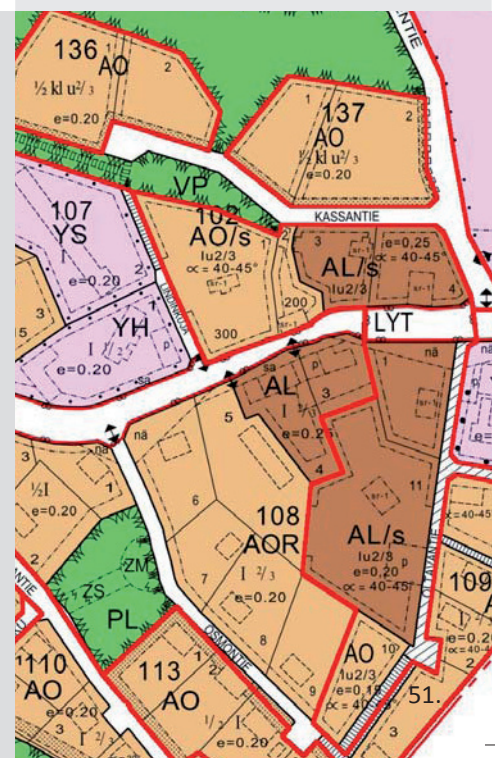
Naapuritonteilla sijaitsee lännen puolella entinen kansakoulu eli nykyinen kunnantalo, idän puolella pieni asuinrakennus ja vastapäätä vanha suuri kaupparakennus. Pieni asuinrakennus on nykyään kesäasunto. Se on aivan tiessä kiinni ja rajaa raittia. Vuosien saatossa tienpinta on noussut ja rakennus on jäänyt tien pinnan alapuolelle. Kaupparakennus on nykyään asuinkäytössä. Suuri kaupparakennus rajaa raittia voimakkaasti.

Suunnittelutontin maanpinta nousee loivasti kohti tontin takaosaa. Kulku asuinrakennukselle tapahtuu aivan naapuritontin rakennuksen vierestä pientä tietä pitkin. Pääsisäänkäynti rakennukseen on rakennuksen pohjoispuolella.

Tonttia rajaa vanha matala kiviaita. Sitä on ilmeisesti siirretty tien vierestä sisemmälle tontille. Kiviaitaan yhdistyy myös isoista luonnonkivilohkareista muodostuva ryhmä. Sekä kiviaita että luonnonkivimuodostelma tulisi säästää mahdollisimman koskemattomina. Tontilla kasvaa paljon vanhoja komeita puita, jotka eivät pääse oikeuksiinsa rehottavan pajukon lomassa. Pihasta pitää poistaa versovat puuntaimet ja säästää terveet, suurikokoisemmat puut. Vanhaa puutarhakasvillisuutta tulee säästää mahdollisuuksien mukaan.

Kuvatekstit ylhäältä alas:

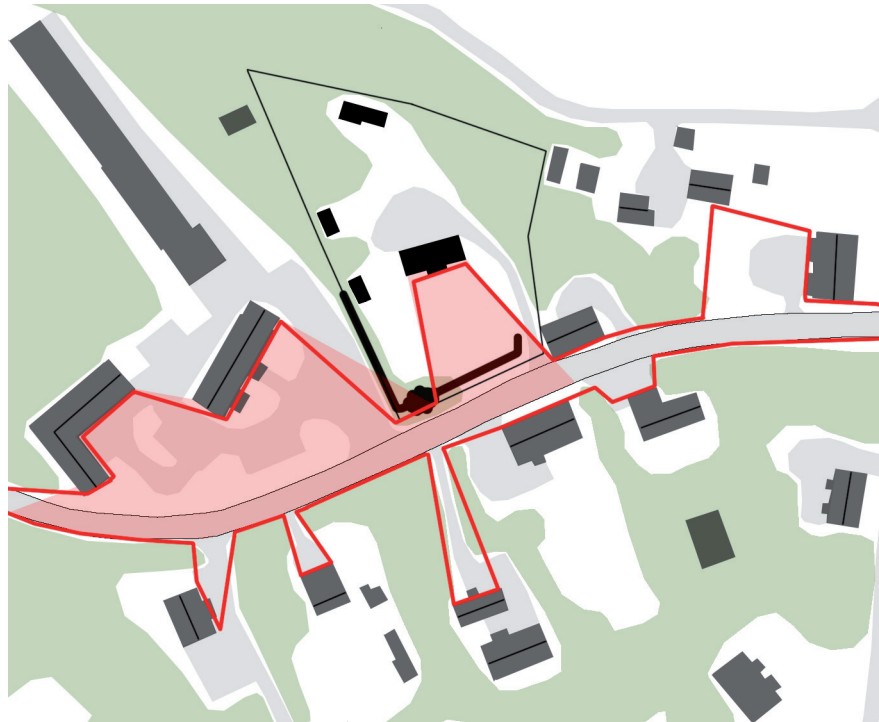
- Tontilla sijaitseva asuinrakennus ja kiviaitaa
- 1800-luvulta peräisin oleva sauna
- Raitti tontinkohdalta, tontti sijaitsee raitin vasemmalla puolella
- Vanha valokuva samasta kohtaa. Tontilla oleva kiviaita on sijainnut aivan raitin rajalla.
- Kuva: Vesilahden kunnan arkisto.
- Ote asemakaavayhdistelmästä (www.vesilahti.fi)

Sijoitettaessa uudisrakennusta tontille tulee ottaa huomioon useita tekijöitä. Arvorakennuksia ei saa purkaa. Uudisrakennuksella ei sovi peittää suojellun rakennuksen näkymistä raitille. Raitissa kiinni olevat naapurirakennukset luovat oman linjansa, jota ei uudisrakentamisella tulisi rikkoa. Kiviaidan ja luonnonkivimuodostelman päälle ei pidä rakentaa. Kun kaikki nämä tekijät otetaan huomioon, rakennuksen paikka löytyy kuin itsestään.

Raitin varressa olevien rakennusten suuntaus ei ole mitenkään linjassa toisiinsa nähden. Rakennuksia on raitin suuntaisesti, pääty raitille päin ja kulmittain raitin suhteen. Poikkeavat suuntaukset luovat raitttilaan mielenkiintoisen rytmin. Kyseiselle tontille uudisrakennuksen paras suuntaus olisi pääty raitille päin. Näin uudisrakennus loisi yhdessä suojellun rakennuksen kanssa pihapiirin. Myös raitin varren rakennusten rytmi korostuisi, kun kaikki naapurirakennukset eivät ole samassa suunnassa.

Analyysikartta raitttilasta suunnittelutontin kohdalta. Punainen viiva kuvaa raitin rytmiä. Vaaleanpunainen alue kuvaa avointa tilaa ja rakennusten näkymiä.

Panorama naapurirakennuksen nurkalta tontille päin. Taustalla siintää kunnantalo.

Uudisrakennus ei saa poiketa massaltaan olemassa olevasta rakennuskannasta. Vaikka vieressä on suuria rakennuksia, kuten kunnantalo ja kaupparakennus, pitää muistaa, että kun suunnitellaan asuinrakennusta, tulee uuden rakennuksen massa suhteuttaa ympärillä oleviin asuinrakennuksiin, eikä alun perin muihin toimintoihin tarkoitettuihin rakennuksiin.

Tontilla sijaitseva suojeltu rakennus on melko korkea. Osittain rakennuksen korkeutta korostaa nouseva maasto. Naapuritonteillakin on suurehkoja rakennuksia, joten uudisrakennus voi olla melko korkea, kuitenkin jättämättä varjoon ympäristön rakennuksia. Matala yksikerroksinen rakennus ei sovi paikalle.

Liittymä tontille voidaan järjestää virastotalon puolelta Lindinkujalta. Tontin länsirajalta joudutaan silloin poistamaan kiviaitaa pieneltä matkalta. Aidasta poistettuja kiviä voi hyödyntää muualla tontilla, kuten vanhan kiviaidan korjaamiseen tai istutusalueiden rajaamiseen.

Esimerkki:

Pihapiirissä on useita huonokuntoisia piharakennuksia ja asuinrakennus. Omistajalla on tahtoa korjata ja ylläpitää asuinrakennusta, mutta ei taloudellisia mahdollisuuksia ylläpitää piharakennuksia. Jos jokin piharakennus ei ole miljöön kannalta merkittävässä asemassa, voidaan neuvotella tämän rakennuksen purkamisesta siinä tapauksessa, että arvorakennuksiin panostetaan enemmän.

Suunnitelmapakettissa on osoitettu uudisrakennuksen optimaalinen paikka.

Paikka 2

Kapea ja pienehkö alle 1000 m² kaavatontti on rakentamaton. Viime kesänä paikalla oli ”myytävänä” -kyltti ja on todennäköistä, että tontti on yksi seuraavia täydennysrakentamisen kohteita raitin varressa. Naapurissa raitin jyrkässä mutkassa sijaitsee useita pieniä vanhoja rakennuksia, sekä Kässän kantatalon tontti.

Tontin rajojen suuntaus, samoin kuin raitin tekemä mutka on luettavissa jo vuoden 1782 isojakokartasta. Paikka on erittäin herkkä rakentamiselle, koska se näkyy useasta suunnasta pitkälle. Paikalla on merkittävää kulttuurihistoriallista arvoa niin rakennusten, tonttien rajojen kuin raitin linjauksen suhteen.

Raitin toiselle puolelle järvenrantatonteille on rakennettu uudisrakennuksia alkaen 1970-luvulta ja uusimmat niistä on rakennettu aivan hiljattain. Näillä tonteilla on ollut aikanaan hirsirakennuksia. Palstakujan varressa on kasa tiilimurskaa muistuttamassa paikalla ennen olleesta rakennuksesta. Suunnittelutontin länsipuolella sijaitsevaa pientä asuinrakennusta on laajennettu hiljattain. Kässän kantatalon tontilla sijaitsevaa asuinrakennusta on uudistettu vanhaa kunnioittaen ja kohde on saanut Vesilahden kunnan rakennus- ja ympäristölautakunnan myöntämän ympäristöpalkinnon vuonna 2007 kannustuksena kirkonkylän vanhan raittimaiseman säilyttämisestä ja perinteisen rakennusperinnön vaalimisesta.

Yllä: länsipuolen naapuri.

Alla: raitti. Raitin vasemmalla puolella sijaitsevan pienen mökin jälkeen käännetään Palstakujalle. Raitin jyrkkä mutka on kuvassa näkyvien isojen kuusien kohdalla.

Suunnittelua ohjaavat tekijät

Suunnittelutontti on tasaista vanhaa peltoa. Paikalta on pitkiä peltonäkymiä ja järvikin pilkottaa. Tontilla kasvaa muutamia puita, mm. isoja kuusia ja lehtikuusi. Tontilla olevia puita pitää säästää mahdollisuuksien mukaan.

Voimassa oleva asemakaava on vuodelta 1994. Tontin käyttötarkoitus on erillispientalojen korttelialue (AO). Asuinrakennuksen rakennusala on tontin pohjoispäädyssä. Onkin luontevaa, että asuinrakennus tukeutuu olemassa olevaan rakenteeseen, eikä rakennu avoimeen peltomaisemaan.

Rakennusoikeutta asuinrakennukselle on merkitty 150 k-m². On tärkeää, että rakennuksen massa suunnitellaan tiiviiksi ja kapearunkoiseksi. Osa rakennusoikeudesta tulisi sijoittaa toiseen kerrokseen. Kaavaan on merkitty kerrosluku I u 2/3, jonka mukaan rakennuksen suurimman kerroksen alasta 2/3 saa ullakon tasolla käyttää kerrossalaan laskettavaksi tilaksi. Autotalleja tai -katoksia ei saa yhdistää asuinrakennuksen rakennusmassaan.

Viereisellä sivulla:
analyysikartta suunnittelualueelta. Punaiset viivat kuvaavat ikaiaikaisia tontin rajojen suuntauksia. Vaaleanpunainen alue kuvaa avointa tilaa ja näkymiä.

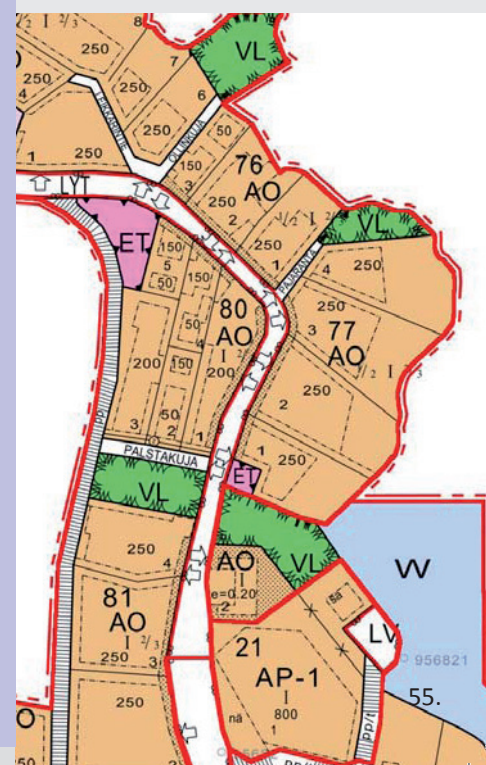
Alla:
suunnitelmakartassa on osoitettu uudisrakennuksen ja talousrakennuksen optimaalisimmat paikat.

Ylimpänä: raitin jyrkkä mutka ja vanhaa rakennuskantaa.

Yllä: näkymä Kässän kantatalon tontilla sijaitsevan rakennuksen parvekkeelta kohti suunnittelualueetta.

Alla: ote asemakaavayhdistelmästä. (www.vesilahti.fi)

Rakennuksen korkeus tulee suhteuttaa ympäristön rakennusten korkeuteen, eikä merkittävästi ylittää naapurirakennusten korkeutta. Rakennuksen katon harjan tulisi olla tontin suuntainen, myötäillen satoja vuosia sitten määriteltyjä linjauksia.

Talousrakennukselle on merkitty suuri rakennusala ja rakennusoikeutta 50 k-m². Mikäli rakennusoikeus halutaan käyttää kokonaan, tulisi rakennusoikeus jakaa useampaan massaan, sillä 50 m² talousrakennus avoimessa peltomaisemassa on liian suuri. Talousrakennuksen runko tulee olla ka-pea, enintään neljä metriä. Avokatoksia autoille ei saa yhdistää talousrakennukseen, koska tämä suurentaisi massaa entisestään.

Pihat tulee istuttaa puutarhamaisesti. Laajat asfaltti- tai kivipäällysteiset pihamaat eivät kuulu raittimiljööön pihoihin.

Vanha ilmakuva on otettu n. 1940-50-luvulla. Suunnittelualue on kuvassa keskellä olevat kyntämättömät kaksi palstaa. Kuvassa näkyy raitin mutkan sisäpuolella edelleen olevat vanhat rakennukset. Raitin ulkoreunalta ennen mutkaa ja Palstakujan varresta on purettu kuvassa näkyvät rakennukset. Kuva: H. Ikosen arkisto.

Panorama suunnittelualueesta.

Paikka 3

Kirkonkylän keskeisen peltoaukean etelälaidalla on 11 rakentamatonta kaavatonttia. Voimassa olevat asemakaavat on laadittu vuosina 1987 ja 1994. Vuoden 2006 kirkonkylän osayleiskaava on vahvistanut asemakaavatilanteen siihen puuttumatta. Osayleiskaavaa laadittaessa olisi voitu tarkistaa asemakaavojen ajanmukaisuus, mutta jostain syystä siihen ei ole lähdetty. Rauhantien varren kaavoitus omakotiasumiselle oli aloitettu jo vuoden 1979 ensimmäisessä rakennuskaavassa, joten paikan kohtalo on ollut sinetöitynä jo kolme vuosikymmentä. Koska asemakaavasta tuskin poistetaan siihen jo merkittyjä tontteja, on syytä miettiä miten alue voidaan rakentaa parhaalla mahdollisella tavalla.

Rauhantie ja sen varren vanhempi asutus on muodostunut alkujaan peltoaukeiden väliselle pienelle harjanteelle. Rauhantien linjaus on luettavissa jo vuoden 1782 isojakokartasta. Rauhantien varren vanhimmat olemassa olevat asuinrakennukset ovat 1920-luvulta. Tien varsi on täydentynyt 1970-luvulta lähtien ja uusimmat rakennukset on rakennettu aivan hiljattain.

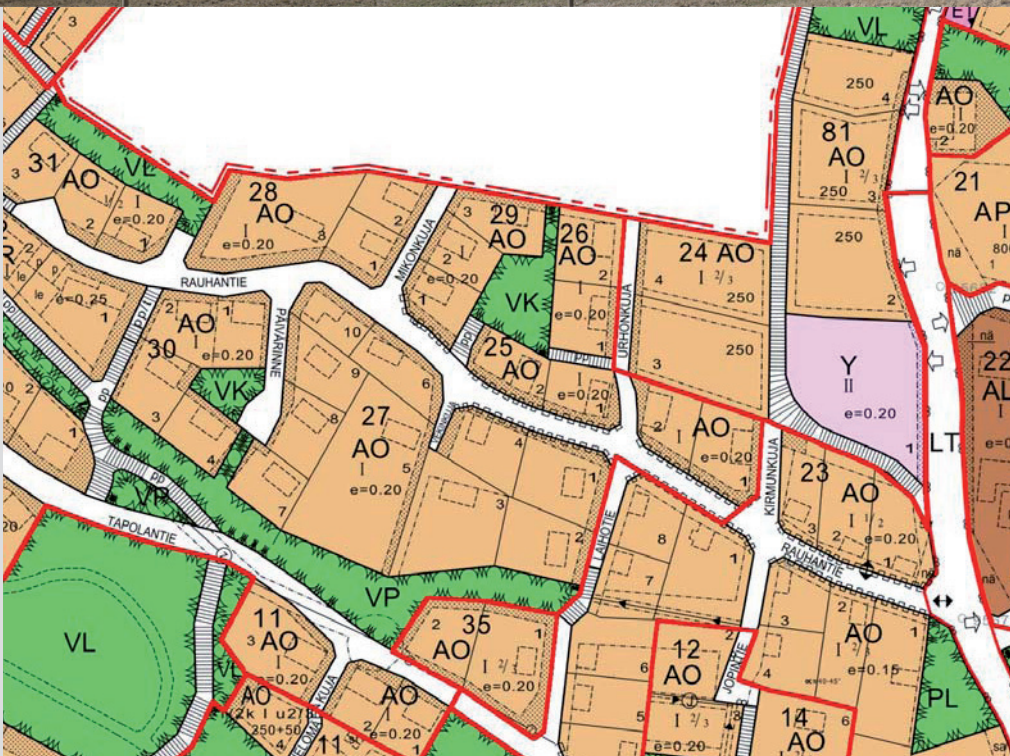
Peltoaukea on Vesilahden kirkonkylän viimeinen muistuma ennen avoimesta peltomaisemasta. On kuitenkin ymmärrettävää, että tontteja on kaavoitettu palveluiden ja infrastruktuurin kannalta otolliseen paikkaan. Jotta maisemarakenteen luettavuus säilyy, on uudisrakentamisen jäsentelyyn, pihojen suunnitteluun ja rakennusten arkkitehtuuriin kiinnitettävä erityistä huomiota. Myös kunnalla on vastuu alueelle kaavoitetun leikki-paikan toteutumiseen.

Ylimpänä: Rauhantien vanhaa rakennuskantaa.

Yllä: Rauhantien uusimpia taloja.

Yllä: panorama suunnittelualueesta peltoaukean toiselta puolelta raitilta katsottuna. Suunnittelualue alkaa kuvan vasemmassa reunassa olevista taloista ja päättyy oikeassa reunassa näkyviin muuta puustoa korkeampiin kuusiin.

Vieressä: ote asemakaavayhdistelmästä. (www.vesilahti.fi)

Ylimpänä: näkymä suunnittelualueelta kohti kirkkoa.

Yllä: näkymä suunnittelualueelta kohti järveä.

Analyyssikartta suunnittelualueelta. Punainen viiva kuvaa maiseman rajaa. Vaaleanpunainen alue kuvaa avointa tilaa ja näkymiä.

Suunnittelua ohjaavat tekijät

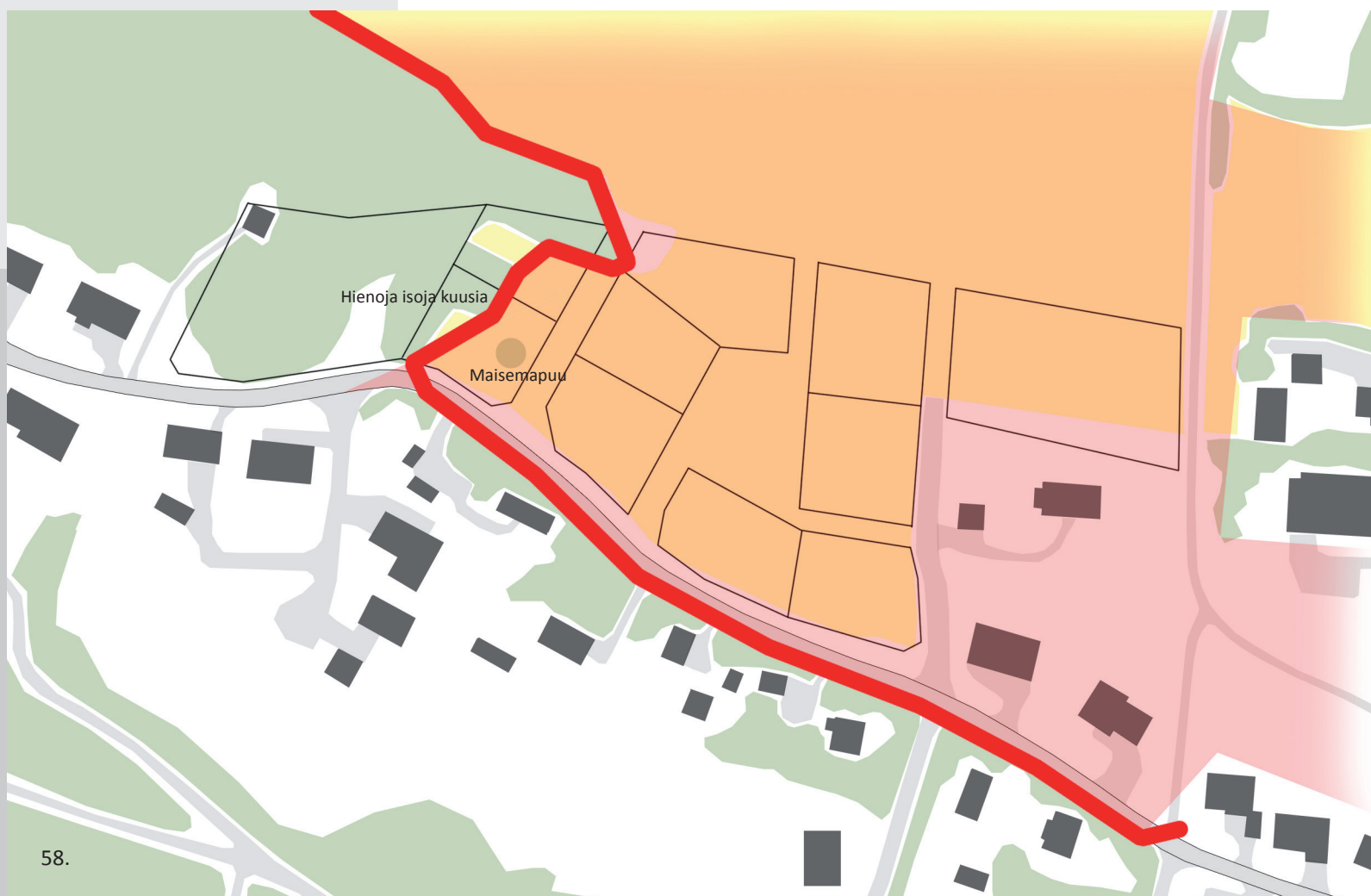
Maasto on kohtalaisen tasaista, laskien erittäin loivasti kohti pohjoisen suuntaa. Paikalta on todella hieno näkymä kohti kirkonmäkeä. Järvi on osa maisemaa ainakin sellaisena vuodenaikana, kun puut eivät ole lehdessä.

Tontit sijaitsevat Kirmukarmun rautakautisen löytöpaikan länsipuolella. Tonteilla saattaa olla muinaisjäännöksiä. Arkeologin on tutkittava paikka ennen rakentamisen aloittamista.

Voimassa olevassa asemakaavassa tonttien käyttötarkoitus on erillispientalojen korttelialue (AO). Osa tonteista on melko suuria. Pienimmät tontit ovat noin 1000 m² ja suurin tontti noin 3500 m². Rakennusoikeus tonteille on merkitty tehokkuusluvulla e=0,20. Pienemmille tonteille rakennusoikeutta olisi siis noin 200 k-m², mikä on kohtuullinen määrä. Kookkaimmalla tontilla rakennusoikeus on aivan liioiteltu. Rakennusoikeuden määrä tulee suhteuttaa ympäristön rakennusvolyyymiin.

Asemakaavassa Mikonkuja ja Urhonkuja näyttävät jatkuvan kohti peltoaukeaa. Peltö on kirkonkylän osayleiskaavassa merkitty maisemallisesti arvokkaaksi peltoalueeksi (MA). Mikonkujaa ja Urhonkujaa ei tule jatkaa pellolle asti, vaan niiden päihin tulee suunnitella kääntöpaikat.

Rakennukset tulee sijoittaa tiiviisti mahdollisimman lähelle katuja, jottei rakentaminen turhaan leviä kohti peltoa. Molempien kujien rakennukset voivat muodostaa omat ryhmänsä. Rauhantien varteen rakentuvien talojen suunnittelussa tulee ottaa huomioon suhde Rauhantiehen ja sen toisella puolella olevaan vanhempaan rakennuskantaan.

Kerrosluvaksi tonteille on asemakaavassa merkitty I. Avonaisessa maisemassa yksikerroksinen rakennus antaa lattean vaikutelman. Ryhdikkäämpään lopputulokseen päästään, kun osa rakennusoikeudesta sijoitetaan ullakon tasolle. Yksikerroksiset piharakennukset tuovat vaihtelua katto-maisemaan.

Peltoaukea ei ole perinteinen rakennuspaikka maaseudulla, vaikka pelloille kaavoitetaankin jatkuvasti tätä nykyä. Paikan luonne määrittää myös taloarkkitehtuurin muotokieltä. Pellon reunaan rakennettaessa tulee välttää maalaisromantiikkaa jäljitteleviä yksityiskohtia ja pyrkiä nykyaikaiseen, yksinkertaiseen arkkitehtuurin ilmaisuun.

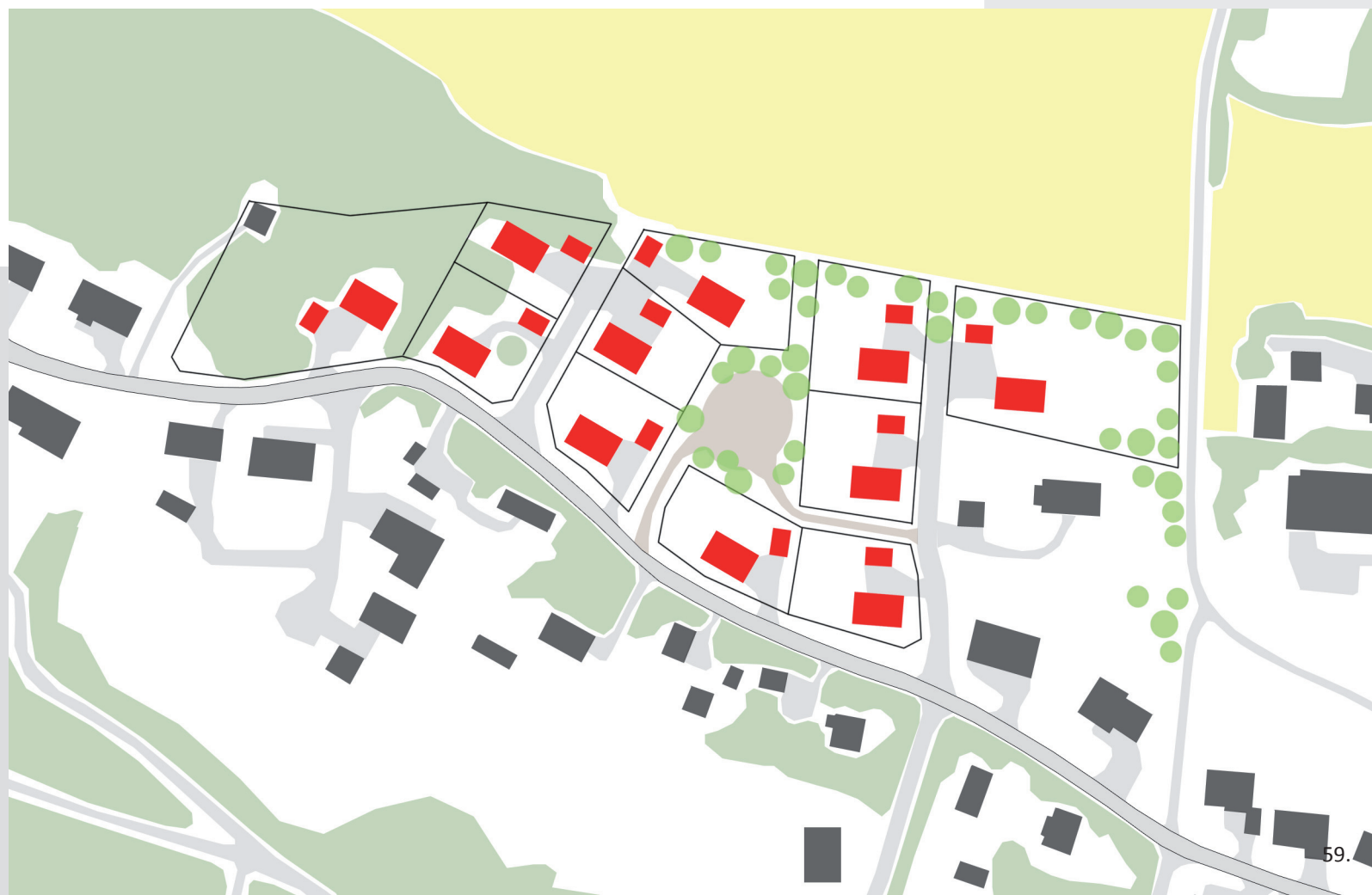
Autotallit ja muut piharakennukset tulee suunnitella alisteisiksi asuinrakennukselle. Vaikkei kaavassa ole erikseen määritelty talousrakennuksen rakennusoikeuden määrää, voidaan noin 40 k-m² pitää ylärajana yhden talousrakennuksen koossa. Autotalleja tai -katoksia ei saa yhdistää asuinrakennuksen rakennusmassaan.

Pihat tulee istuttaa puutarhamaisesti. Kasvimaat, marjapensaat ja omenapuut kuuluvat perinteisiin pihapiireihin, ja miksei uusiinkin. Tonteille, varsinkin pellon reunaan on hyvä istuttaa puita, jotka vuosien saatossa sitouttavat uuden alueen rajan osaksi maisemaa.

Lähellä maiseman rajaa sijaitseva maisemapuu. Puun alla on isoja kiviä.

Suunnitelmakartassa on esitetty alue kokonaan rakentuneena.

Yhteenveto

Tämä työ dokumentoi ja havainnollistaa rakentamistapaohjeen muodossa kunnassa vallinneen kirjoittamattoman yhteisymmärryksen siitä, minkälaista raitin varren uudisrakentamisen tulisi olla. Monimuotoinen suunnittelualue tekee yleispätevän ohjeistuksen laatimisen vaikeaksi. Ohjeita ei myöskään haluta liian tiukoiksi ja määrääviksi, mikä sekin osaltaan saattaisi yksipuolistaa uudisrakentamisen rakentamistapaa.

Tampereen Pispalaan on laadittu vuonna 2008 täydennysrakentamista ohjaavat rakentamistapaohjeet. Pispalaa voi verrata Vesilahteen rakentamispaineen ja kulttuuriarvojen osalta. Molemmilla alueilla miljö on vaarassa muuttua anonyymiksi pientalolähiöksi. Pispalaa voi kuvata yhteisölliseksi työläiskaupunginosaksi, kun taas Vesilahden kirkonkylä on monimuotoinen maalaisraittikylä. Ongelmat ovat lähestulkoon samat, mutta ratkaisut eroavat. Siinä missä Pispalassa rakennetaan pienille rinnetonteille erittäin tiiviin rakenteen sekaan, Vesilahdella rakennuspaikkoja on sekä tasaisella paikalla että rinteessä, on avoimessa maisemassa ja suljetummassa miljöössä, on pieniä tontteja ja valtavaa suuria tontteja. [24.]

Verrattaessa Pispalan ja Vesilahden kirkonkylän raitin rakentamistapaohjeita, voidaan todeta, että Vesilahden malli vaatii enemmän panosta rakennusvalvonnan toteutukselta. Vähimmäisvaatimuksena raitin uudisrakentamiselle laadullisesti voidaan asettaa rakennuspaikan ja rakennusmassan hyvä suunnittelu ja toteutus. Muu arkkitehtuurin detajiiikka seuraa näiden kahden suuren linjan perässä.

Toinen tämän työn tavoite on selventää rakentamistapaohjeiden roolia rakentamisen ohjaamisen välineiden hierarkiassa. Raitin varren asemakaavat - muutamaa suojelumerkintää lukuun ottamatta - eivät juuri ota kantaa rakentamistapaan edes rakennuksen sijoittelun suhteen. Raitin varrella on paljon rakentamattomia asemakaavatontteja ja useita mahdollisia täydennysrakentamisen paikkoja. Juuri tällaisella alueella rakentamistapaohjeesta on hyötyä. Kun rakentamistapaohjeita noudatetaan johdonmukaisesti, niiden painoarvo korostuu.

Viitteet

- [1.] *Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt*. Helsinki 1993. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 16.
- [2.] *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY*. Museovirasto 2009. [viitattu 15.3.2010] Saatavissa: http://www.rky.fi/read/asp/r_default.aspx
- [3.] *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY. Kysymyksiä ja vastauksia*. Museovirasto 23.12.2009. [viitattu 15.3.2010] Saatavissa: http://www.rky.fi/read/asp/r_RKY_faq.pdf
- [4.] *Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet*. Tampere 1990. Tampereen seutukaavaliitto, julkaisu B 174.
- [5.] Heiskanen, Jari. *Vesilahti. Kirkonkylän ja sen ympäristön rakennusinventointi ja maisemahistoriallinen selvitys*. 2004.
- [6.] Honka-Hallila, Helena. *Vesilahti 1346-1996*. Jyväskylä 1996. Gummerus Kirjapaino Oy.
- [7.] Arajärvi, Kirsti. *Vesilahden historia*. Hämeenlinna 1985. Arvi A. Karisto Oy:n kirjapaino.
- [8.] Punkari, Yrjö. 2009. *Vesilahden kunnanviraston ja sen ympäristön vaiheita*. [viitattu 19.3.2010] Saatavissa: http://www.vesilahti.fi/mp/db/file_library/x/IMG/28388/file/KunnanvirastonAlueA5ksi.pdf
- [9.] *Väestömäärän kehitys*. [viitattu. 19.3.2010] Saatavissa: http://www.vesilahti.fi/perustiedot_ja_hallinto/yleista_vesilahdesta/tilastotietoja/vaestomaaran_kehitys/
- [10.] *Kuntien asukasluvut aakkosjärjestyksessä*. Väestötietojärjestelmä. [viitattu 19.3.2010] Saatavissa: [http://www.vaestorekisterikeskus.fi/vrk/files.nsf/files/3E4EDE07990541E2C22576E30032CC55/\\$file/20102802.htm](http://www.vaestorekisterikeskus.fi/vrk/files.nsf/files/3E4EDE07990541E2C22576E30032CC55/$file/20102802.htm)

- [11.] *Väestöennuste kunnittain ja maakunnittain vuoteen 2040 - Muutto- liikkeen sisältävä laskelma*. Tilastokeskus. [viitattu 19.3.2010] Saatavissa: http://www.stat.fi/til/vaenn/2004/vaenn_2004_2004-09-20_tau_002.html
- [12.] *Kaupunkiseudun rakennesuunnitelma 2030*. Tampereen kaupunki-seutu. [viitattu 25.3.2010] Saatavissa: http://tampereenseutu-fi-bin.directo.fi/@Bin/121d407f415b9038b2562f9b6e80bcd7/1269505676/application/pdf/1795659/35%c2_Rakennesuunnitelma_SH_24.3.pdf
- [13.] *Valtioneuvoston päätös valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkistamisesta*. [viitattu 5.5.2010] Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=94400&lan=fi>
- [14.] *Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999)*. [viitattu 4.4.2010] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132>
- [15.] *Rakennussuojelulaki (60/1985)*. [viitattu 4.4.2010] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1985/19850060>
- [16.] *Kirkkolaki (1054/1993)*. [viitattu 4.4.2010] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>
- [17.] *Rakennussuojelulaki uudistuu*. [viitattu 1.5.2010] Saatavissa: http://www.rakennusperinto.fi/news/Uutiset_2009/fi_FI/rakennussuojelulaki-uudistuu/
- [18.] *Pirkanmaan 1. maakuntakaava*. Pirkanmaan liitto. [viitattu 24.3.2010] Saatavissa: <http://www.pirkanmaa.fi/suomi/maakaava/laadinta/kaava-ehdotus.html>
- [19.] *Kirkonkylän osayleiskaavan muutos ja laajennus*. Vesilahden kunta. [viitattu 25.3.2010] Saatavissa: http://www.vesilahti.fi/mp/db/file_library/x/IMG/14120/file/Vesilahti_OYK_selostus_hyvaksytty_131106_.pdf
- [20.] *Asemakaavojen kaavayhdistelmä*. Vesilahden kunta. [viitattu 25.3.2010] Saatavissa: <http://www.ahiplan.airix.fi/paikkatieto/vesilahti/kaavayhdistelma.psp?kartta=kaavayhdistelma>

[21.] *Vesilahden kunnan rakennusjärjestys*. Vesilahden kunta. [viitattu 25.3.2010] Saatavissa: http://www.vesilahti.fi/mp/db/file_library/x/IMG/11154/file/rakennusjarjestys.pdf

[22.] Jääskeläinen Lauri ja Syrjänen Olavi. *Maankäyttö- ja rakennuslaki selityksineen, käytännön käsikirja*. Helsinki 2010. Rakennustieto Oy.

[23.] *KHO:2008:12*. Korkein hallinto-oikeus. [viitattu 8.4.2010] Saatavissa: <http://www.kho.fi/paatokset/42567.htm>

[24.] *Pispalan rakennustavat. Pispalan ja Tahmelan väliaikainen rakennustapaohje*. Tampereen kaupunkin. [viitattu 12.4.2010] Saatavissa: <http://www.tampere.fi/ytoteto/aka/nahtavillaolevat/8256/8256rt1.pdf>

Kuvalähteet

Karttojen pohjana käytetyn ortokuvan omistaa Vesilahden kunta.

Valokuvat ja piirrokset:

Hanna Ohtola, ellei kuvan yhteydessä toisin mainittu.

TAMPEREEN TEKNILLINEN YLIOPISTO

Arkkitehtuurin laitos

